

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ТАНЫМДЫҚ-АҒАРТУШЫЛЫҚ,
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК, ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ

БІЛІМ ШЫҢЫ-

ҒЫЛЫМ СЫРЫ

2024 ЖЫЛДЫҢ №02 ТОҚСАНДЫҚ
ЖИНАҚ САНЫ
ISBN 978-601-373-01-4-1

ЕСЕН Бақыткүл Артыққызы,
бас редактор.

1 бет

БІЛІМ ШЫҢЫ - БІЛІКТІ ҰСТАЗ ЕҢБЕГІ

УДК 37.0
ББК 74.00
Б94

Редакция алқасы

Бас редактор:
ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы

Шығармашылық директор:
БЕКЗАТ Рүстем

Бас редактордың орынбасары:
БИҒАРАЕВ Жарқынбек

Тілші:
УСИПОВА Жанна
ТАСТАНБЕК Аяулым

Дизайнер:
АНАРКУЛОВ Ислам

«БІЛІМ ШЫҢЫ-ҒЫЛЫМ СЫРЫ» Республикалық танымдық-ағартушылық, ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журналының тоқсандық жинақ саны 1-7 бөлім Шымкент: ЖК "Шың" Баспаханасы, 2024 жыл. - 48 бет.

ISBN 978-601-373-014-1

«Білім шыңы-Ғылым сыры» Республикалық журналының тоқсандық жинақ саны жаңашыл, білікті, кәсіби шеберлігі жоғары педагогтердің озат тәжірибесін республика көлемінде тарата отырып, ұстаз мәртебесін көтеріп, оларды қоғамда таныту мақсатында шығарылып отыр. Сондай-ақ, әрбір мұғалім еліміздегі жаңашыл ұстаздардың бай тәжірибесімен, еңбектерімен танысып, өз ісінде шеберлікпен пайдалануына бұл жинақ журналдың көмегі зор.

ISBN 978-601-373-014-1

УДК 37.0
ББК 74.00

БІЛІМ ШЫҢЫ - БІЛІКТІ ҰСТАЗ ЕҢБЕГІ

*ЕСЕН Бақыткүл Артыққызы,
бас редактор.*

Білімді ұлт – өркениет өзегінің өлшемі. Кез-келген мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігі ең алдымен азаматтарының білім деңгейіне байланысты екені айқын. Білім саласының басты міндеті - ойы ұшқыр, бәсекеге қабілетті, бойына ұлттық құндылықтарды сіңірген, шығармашылық қабілеті жоғары, жан-жақты дамыған тұлғаны тәрбиелеу.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Сапалы орта білім алу – әрбір баланың мызғымас құқығы. Мұндағы ең түйінді сөз – «сапа». Сондықтан білім сапасын жақсарту және мұғалімдердің біліктілігін арттыру ауадай қажет» деп атап өтіп, ұстаздарымызға құрмет білдіріп, үлкен сенім артты.

Білімнің жаңа үлгісі өзіне сәйкес жаңа мұғалімдерді талап етеді. Еліміздің өркендеуіне өлшеусіз үлес қосып, жас ұрпаққа сапалы білім, жақсы тәрбие беру жолында аянбай еңбек етіп жүрген жаңалықты жатсынбай қабылдайтын жаңашыл ұстаздар қауымына қандай құрмет көрсетсек те жарасады.

Біздің редакциямыз да ұстаздар қауымының ұлы еңбегін жоғары бағалап, білім саласының дамуына сүбелі үлес қосып жүрген педагогтардың кәсіби деңгейін ұдайы көтеріп отыруына, теориялық білімі мен әдістемелік біліктілігін үздіксіз жетілдіруіне, озық әдіс-тәсілдері мен озат іс-тәжірибелерін, шығармашылық жұмыстарын баспа беттерінде жариялап, республика көлемінде таратуына мүмкіндік жасау мақсатында «БІЛІМ ШЫҢЫ-ҒЫЛЫМ СЫРЫ» журналының тоқсандық жинақ санын шығаруды жөн санады. Мұғалімнің іс-тәжірибесінде жаңалық болмауы мүмкін, бірақ ол жаңа әдістерді табысты түрде қолданып, басқа мұғалімдерге үлгі болып, озат тәжірибесі басқа мектептерге таратылады Тәжірибелі әріптестердің жұмыстарымен танысып, олардың оқыту мен әдістерін өзінің әдістерімен салыстырып, тиісті қорытындылар жасап, қажетін сұрыптап алу әрбір педагогтерге таптырмас әрі құнды әдістемелік көмек деп есептейміз.

Біз білімді ұстаздардың арқасында ғана білімді елге айналамыз! Білікті ұстаз еңбегімен білім шыңын бағындыратынымыз!

Ұстаздарымыздың еңбегін қадірлей білейік, білімі мен біліктілігін бағалай білейік!

МАТЕМАТИКА ПӘНІНДЕГІ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ

КУЛТАСОВ Мырзагали Есенқабұлұлы,
Көпбай Омаров атындағы жалпы білім беретін мектебінің
математика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

«Функционалдық сауаттылық – бұл қабілет адамның өмір бойы алған білімін кең ауқымды мәселелерді шешуге пайдалану адам қызметінің, қарым-қатынас пен қоғамдық қатынастардың әртүрлі салаларындағы өмірлік міндеттер».

А.А.Леонтьев

Функционалды сауатты адам - әлемді шарлайтын және әлеуметтік құндылықтарға, күтуге және мүдделерге сәйкес әрекет ететін адам. Функционалды сауатты тұлғаның негізгі белгілері: ол белгілі бір сапалар мен негізгі құзыреттерге ие, білімді және адамдар арасында өмір сүруге қабілетті дербес тұлға.

Функционалдық сауаттылық – бұл мета-пәндік құбылыс, ол мектептегі барлық пәндерді оқу барысында қалыптасады, сондықтан әртүрлі көрініс формаларына ие. Бұл әдісті мектеп оқушыларын математиканы оқуға дайындау мәселесін шешуге қолдануды қарастырайық. Модерация, мультимедиялық, ойын технологиялары сияқты оқытудың белсенді әдістерін өз тәжірибемде қолдана отырып, математикалық мазмұнға байланысты оқушыларда келесі дағдыларды дамыта аламын:

- Мәтінді талдай білу, әртүрлі формада берілген ақпаратты пайдалана білу; (бір жағдайдан екінші жағдайға көшу, нұсқауларды орындау, мәселені көру, әрекеттерді негіздеу, кесте, диаграмма түрінде ресімдеу)

- Мәселеге маңызды қатынастарды бөліп көрсету үшін модельдеуді қолдану мүмкіндігі; (графиктер, белгілер, формулалар)

- Құрылымдық объектілердегі заңдылықтарды анықтау мүмкіндігі; (қорытынды жасау)

- Шешім іздеу кезінде сынақ әрекеттерін жүзеге асыру мүмкіндігі; (сабақтағы проблемалық жағдаяттар)

- Проблеманы шешудің барысы мен нәтижесін бақылау мүмкіндігі (жетістіктер картасы – мәселені шешу үшін қажетті материалды таңдау; пән бойынша өз қозғалыс жолын жүзеге асыру және көрсету және одан әрі ілгерілеу туралы болжамдар жасау)

Бұл дағдылар математикалық сауаттылықтың көрсеткіштері болып табылады және осы дағдыларды дамытуға бағытталған сабаққа тапсырмаларды енгізу арқылы қалыптасады.

«Математикалық сауаттылық – адамның өзі өмір

сүріп жатқан дүниедегі математиканың рөлін анықтау және түсіну, дәлелді математикалық пайымдаулар жасау және математиканы шығармашылық тұлғаның қазіргі және болашақ қажеттіліктерін қанағаттандыратын тәсілдермен қолдану қабілеті. , белсенді және ойланатын азамат». Математикалық функционалдық сауаттылық деп жеке тұлғаның алған математикалық білімін әртүрлі салалардағы есептерді шешу үшін пайдалана білуі деп түсіну керек.

Математика сабағында балалар:

- Күнделікті есептерді шешу үшін математикалық есептеулерді орындау;

- бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен қолданылатын әртүрлі формаларда (кестелерде, диаграммаларда, графиктерде) берілген ақпаратқа негіздеу, қорытынды жасау. Практикаға сүйене отырып, математика сабағында оқушылардың функционалдық сауаттылығы құзыреттілікке бағытталған тапсырмалар, кіріктірілген тапсырмалар және ақпараттық технологиялар көмегімен қалыптасатынын атап өткім келеді. Құзіреттілікке негізделген тапсырмалар оқушының математиканы оқуға деген қызығушылығын оятып, дәстүрлі сабақты ұйымдастыруды өзгерте алады. Олар білім мен дағдыға негізделген және жинақталған білімді практикалық іс-әрекетте қолдана білуді талап етеді.

Кіріктірілген тапсырмалар – математиканы басқа пәндермен біріктіретін тапсырмалар. (математика-орыс тілі, экономика-математика, математика-әдебиет, математика-дүниені тану, математика-өлкетану) Сонымен қатар, функционалдық сауаттылықты дамытудың негізгі құралдарының бірі – ақпараттық технологиялар (мұғалімнің жеке веб-сайты, қашықтықтан оқыту конкурстары, веб-квесттер).

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы маңызды аспект логикалық сауаттылықты қалыптастыру болып табылады. Математика сабағында логикалық және абстрактілі ойлауды дамытатын тапсырмаларды орындауға 5-10 минут уақыт бөлемін. Математика сабағында жіктеу әдістерін қолдану оқу іс-әрекетінде жағымды мотивтердің қалыптасуына ықпал етеді, өйткені мұндай жұмыста ойын элементтері мен ізденіс әрекетінің элементтері бар, бұл оқушылардың белсенділігін арттырады және жұмысты өз бетінше аяқтауды қамтамасыз етеді.

Оқушылардың логикалық ойлауын дамыту жұмысының бұл жүйесі балалардың ақыл-ой белсенділігін дамытуға бағытталған. Балалар математикалық заңдылықтар мен қатынастарды анықтауға, мүмкін болатын жалпылауларды орындауға және қорытынды жасауға үйренеді. Математика күнделікті есептерді, экономика, ауыл шаруашылығы мәселелерін, ғылыми зерттеулерді, техникалық мәселелерді шешуде кездеседі. Мұнда 5-6 сынып оқушылары мен олардың ата-аналары құрастырған есептер мысалдары берілген.

Тапсырма 1. Науқасқа 14 күн бойы күніне 4 рет 0,5 таблеткадан қабылдау қажет дәрі тағайындалды. Препарат 10 таблеткадан тұратын қаптамада сатылады. Бүкіл емдеу курсына қанша пакет қажет?

Тапсырма 2. Бөлменің қабырғаларын жабу үшін ені 50 см және ұзындығы 15 м тұсқағаздың қанша орамы қажет болатынын бағалаңыз және есептеңіз. Еденнің ауданы, 4x4 м², биіктігі - 2,5 м, есік өлшемдері 2x1 м, терезелер 1x1,5 м.

Тапсырма 3. Банк клиенті жылдық 9% сыйақы мөлшерлемесімен 500 000 теңге мөлшерінде депозит ашты. Салым бойынша есептелген сыйақы 8 айдан кейін қанша болады?

Бұл есептерді құрастыру арқылы балалардың функционалдық сауаттылығы дамып, математикалық білімнің өмірде қолданылуын көреді. Мен сабақтарымда ұжымдық жұмыс түрлерін қолданамын. Олар сабақты қызықты, жанды етеді, балалардың оқу-

тәрбие жұмысына саналы көзқарасын қалыптастырады, ақыл-ой әрекетін белсендіреді, материалды бірнеше рет қайталауға мүмкіндік береді, мұғалімге түсіндіруге көмектеседі және балалардың білім, білік және дағдыларын үнемі қадағалайды. Бүкіл сынып. Балалардың даму, оқу, білім алу деңгейі артады. Жұптық, топтық жұмыстарды ұйымдастыруда әр оқушы ойланады, сабақта жай отырмай, өз пікірін айтады, қате болса да, топта дау туады, шешудің әртүрлі жолдары талқыланады, тәрбиелік талқылау барысында балалар өзара білім алады, тәрбиелік мәні зор диалог.

Сабақта қолданылатын жұмыс түрлері мен әдістері оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға, тұлғаның өзін-өзі дамытуын, білімді меңгерудегі дербестігін, коммуникативтік дағдыларын, ақпаратты пайдалана білуді және білім алуды қамтамасыз етуге бағытталған ақпараттық-білім беру ортасын дамытуға ықпал етеді. технология, проблемаларды шешу, кәсіпкерлік және шығармашылық.

Мұғалім балаларды баурап алуы және «жұқтыруы», олардың іс-әрекетінің маңыздылығын көрсетуі және олардың қабілеттеріне сенім ұялатуы керек. Қойылған міндеттерді шешудің сәттілігіне байланысты біз функционалдық сауатты тұлғаны қалыптастырудың негізгі мақсатын орындаймыз, яғни. жалпы білім беретін мектептерде интеллектуалды, физикалық және рухани дамыған азаматты қалыптастыру.

МЕН ЖАСТАРҒА СЕНЕМІН

*АНАРМЕТОВА Дилобар Алимжановна,
№41 Жамбыл атындағы жалпы білім беретін
мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Сайрам ауданы*

Мақсаты:

Мағжан Жұмабаевтың өмірі мен шығармашылығын жан-жақты меңгерту. Мен жастарға сенемін өлеңінің маңызы туралы мәлімет бере отырып, өлеңнің мазмұнын, негізгі идеясын түсінуге жағдай жасау.

Түсініп оқуға, оқығанды жеткізе білуге дағдыландыру. Ақын шығармашылығына қызығушылықтарын ояту. Оқушылардың дүниетанымы мен ой-өрістерін кеңейту, ауызекі сөздік қорын дамыту, қабылдау, ойлау, есте сақтау қабілеттерін арттыру.

Ақынның өлеңдерін өнеге ете отырып, оқушыларды айбаттылыққа, қайсарлыққа, өжеттілікке тәрбиелеу. Ұлтжандылыққа, елін, жерін, отанын сүюге, құрметтеуге баулу. Еңбексүйгіш, адами қасиеттерін тәрбиелеу.

Негізгі бөлім:

ә) Мағжан Жұмабаевтың өмір жолы

б) Мағжан Жұмабаевтың еңбектері

Қорытынды:

Сұрақ-жауап

Көрнекіліктер: Презентация, слайд, М.Жұмабаев кітаптары, шығармалары

1 - жүргізуші: Қайырлы күн, құрметті ұстаздар мен оқушылар! Бүгін біз сіздерді 10-«Д» сынып оқушылары мен қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі Дилобар Анарметова апай көмегімен дайындалған «Мен жастарға сенемін» атты әдеби кешіміздің куәгері болуға шақырамыз. Осы әдеби кешімізді күллі қазақ еліне танымал азамат, белгілі педагог, әйгілі ақын – Мағжан Жұмабаевқа арнаймыз.

2 - жүргізуші: Олай болса, Мағжан Жұмабаевтың 130

жылдығына арналған « Мен жастарға сенемін» атты әдеби кешімізге қош келдіңіздер!

Мағжан не жазса, сырлы, көркем, сәнді жазады.

Жүсіпбек Аймауытов

Мағжан - алашын жан тәнімен сүйген, азаттықты аңсаған ұлтжанды ақын.

Мұхтар Әуезов

Мағжан – поэмалар жазудың желісін қаққан адамның біреуі.

Сәбит Мұқанов

Күй ойнап тұрады, экранда М. Жұмабаев туралы қысқаша видео көрсетіледі.

1-Қойылым: Бала Мағжан

Сыныптың іші. Бір топ балалар сыныпқа кіреді.

Шеңбер құрып тұра қалады. Орталарында-бала Мағжан.

Бірінші бала:

- Мағжан, кеше жазған өлеңіңді оқып берші!

Балалар Иә, иә, оқып берші.

Мағжан :

- Жарайды, оқысам оқып берейін.

Мағжан өлеңін оқиды.

Бұл жарыққа аяқ басып туған жер,

Кіндік кесіп, кірім сенде жуған жер.

Жастық - алтын, қайтып келмес күнімде

Ойын ойнап, шыбын-шіркей қуған жер.

Видео «Мен жастарға сенемін»

1-жүргізуші: Ақынның кітаптары тыйым салу салдарынан сарғайып, тозып, жыртылып, жоғалып жатты.

2-жүргізуші: Ақты қара, қараны ақ деп түсіндірген зорлық-зомбылық дәуірінің құрбаны болған ақын тағдыры аянышты...

Мағжан Жұмабаев кім, қандай ақын? Өлең «Мен кім?»

АЛАШТЫҢ АРЫСЫ МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВ ТУРАЛЫ 15 ДЕРЕК

Оқушылар оқиды. Слайд

1.Әкесі Бекен дәулетті адам болған. Анасының есімі – Гүлсім. Атасы Жұмабай қажы Мағжанды бала кезден-ақ «Мағжанның бетінен қақпаңдар. Түбінде жігіт болып шығады. Елге қадірін білдіреді. Оқытыңдар. Біздің әулетіміздің атын шығаратын осы бала», - деп үміт күткен.

2. 1905-1910 жылдары Қызылжардағы (Петропавл) мешіт жанында медреседе оқыды. Медреседе Фирдоуси, Хафиз, Сағди, Омар Хайям, Низами, Науаи секілді шығыс ақындарының дастандарын оқып үйренді.

3. 1913 жылдары Уфа қаласындағы «Ғалия» медресесінде білім алады. Онда белгілі қайраткерлер М. Дулатов, С. Сейфуллин, Ә. Бөкейханов, Ғ. Мүсірепов, С. Мұқанов, А. Байтұрсынов сынды қазақ әдебиетінің жарқын өкілдерімен таныс болады, қатынасады.

Кейін Мәскеуде Жоғары әдебиет-көркемөнер институтын тәмамдады

1. М. Жұмабайұлы 1927-1929 жылы Бурабайда, одан соң Қызылжарда оқытушылық қызметтер атқарады.

2.Түрмеден босап шыққан соң, туған жері Қызылжарда қазақ мұғалімдеріне арналған арнайы курс ашты.

3. Ақын өзі армандаған «Алқа» деп аталатын Одақ құрды. Бірақ осы арман-мұраты ақынның түбіне жетті. Сол үшін Мәскеудегі түрмеге камалып, 10 жыл айдауға кесілді.

4. Түрмеден кейін небары бір жылдан кейін «Халық жауы» деп қайта сотталып, 1938 жылы наурыз айында

Жұмабаев ату жазасына кесілді.

1-жүргізуші: Бақытты өмір адам мен қоғамның, ұлт пен адамзаттың бірлігін қалайды.

2-жүргізуші: Ал адам бақыты — біріншіден, анаға деген сүйіспеншіліктен басталып, адамға, елге, жерге деген сүйіспеншілікпен жалғасады.

Ана

Үйдің іші ұйқыда,

Түн ортасы шамасы.

Көзін алмай бесіктен,

Бөбек жатыр албырап.

Бесікте бөбек ауру,

Тербетіп отыр анасы.

Үнсіз, меңіреу ұзын түн,

Жел азынап тұр есіктен.

Шөкиіп ана отыр,

Жүрегіне біреу біз Сұғып алып кеткендей.

Үнсіз, меңіреу ұзын түн **1 - жүргізуші:** Мағжанның пікірі бойынша, “махаббат” және “ізгілік” сөздерінің мазмұны өте жақын.

2- жүргізуші: Өйткені сүю ізгілікке ұмтылуды, қара ниеттен аулақ болуды білдіреді. Сүйемін-

Күлдей күңгірт шашы бар,

Тоқсан бесте жасы бар,

Көз дегенің – сұп-сұр көр.

Тасбиқ санап бүгіліп,

Жерге қарап үңіліп,

Көрше ауыр күрсінер,

Менің бір қарт анам бар,

Неге екенін білмеймін – Сол анамды сүйемін!**1 - жүргізуші:**

Түркістан – түркі халықтарының бір алтын бесігі, өз тарихында мың өліп, мың тірілген ұлысқа пана болған.

2 - жүргізуші: Түркістан -жойылып бара жатқан тәуелсіз елдің елдігін сан мәрте қайтадан қалпына келтіруге қуат берген құтты мекен.

«Түркістан өлеңі» (Түркістан туралы видео көрсетіліп тұрады)

1 - жүргізуші: «Мағжан мәдениеті зор ақын. ... Сондықтан бүгінгі күннің бар жазушысының ішінен келешекке бой ұрып, артқы күнге анық қалуға жарайтын сөз Мағжанның сөзі» деп Мұхтар Әуезов жоғары баға берді.

2 - жүргізуші: Иә, Жүсіпбек Аймауытов сөзімен айтсақ, “Мағжан “әлде өкіндіреді, әлде мұңайтады, әлде жылатады, әлде есіркетеді, әлде жігер береді”.

1 - жүргізуші: Мағжан Жұмабаев – эпик ақын. Өз шығармаларында кешегі өткен батыр бабаларымыздың ерлігін жырлады.

2 – жүргізуші: Абылайды, Кеңесарыны жырға қосты. Халқының қайратын ұштап, санасын оятуды ойлады. Бұл тұрғыдан келгенде, "Батыр Баян" поэмасының маңызы ерекше.

1 - жүргізуші: Мағжан Жұмабаев поэзия әлеміндегі жарық жұлдыз, қайталанбас құбылыс.

2 - жүргізуші: «Өлеңді музыкаға айналдырған, дыбыстан сурет тұрғызған, сөзге жан бітірген суреткер ақын.**1 - жүргізуші:** «Мағжан өз тегін де, өз тілін де, өз жерін де ардақтаумен өткен ұлы тұлға.

2 – жүргізуші: Өлең сөзді асыл маржандай терген, сұлу жырымен оқырман жүрегің баураған» сыршыл ақын.

«Қазақ тілі» өлеңі

Күш кеміді, айбынды ту құлады,

Кеше батыр – бүгін қорқақ, бұғады.

Ерікке ұмтылған ұшқыр жаны кісенде
Қан суынған, жүрек солғын соғады.

Қыран құсты қос қанаты қыркылды,

Күндей күшті күркіреген ел тынды. **1 - жүргізуші:**
Ұлтты сүю, кісілік деңгейге дейін көтерілу, туған
халқының мүддесі үшін құрбандыққа баруға әзірлік —
Мағжан Жұмабаевтың өмірлік мұраты.

2 - жүргізуші: “Өзінің елін сүюі, яғни еліне жауыздық
тілемей, ізгілік тілеуі, пайда келтіріп, зиян келтірмеу-
әрбір адамның қасиетті борышы» -деп санайды **1 -
жүргізуші:** Ақын өлеңдерінде бостандықты аңсау сезімі
аса күшті. Ол өз халқына тәуелсіздік күнінің жақын-
дағанын сезеді.

2 – жүргізуші: Әйтсе де оған жету оңай емес.
Сенімінен гөрі үміті басымырақ көңіл күйде жазылған
Мағжан өлеңдерінің бірі – “Сағындым”. Өлең абақтыда
отырған ақынның еліне, жеріне деген сағынышынан
туады.

«Сағындым» **1 - жүргізуші:** Мағжан Жұмабаев – қазақ
поэзиясында жарқын жырларымен от шашып, өшпес із
қалдырған тұлға.

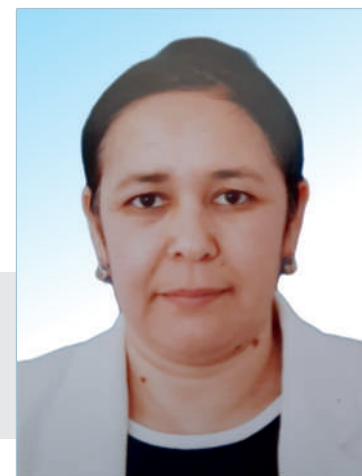
2 - жүргізуші: Ұлы тұлғаның айбынды алаш еліне
арнаған өлеңін қабыл алыңыздар!

Біздің елдің жігіттері

«Мен жастарға сенемін» өлеңі -

ТІЛ МӘРТЕБЕСІ-ЕЛ МӘРТЕБЕСІ

*АРТЫКОВА Илмира Тулагановна,
Хамза атындағы №2 жалпы білім беретін
мектептің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Түркістан қаласы*

Ал, екінші бақытым – Тілім менің,
Соған берем ойымның алтын кенін.

Кей-кейде дүниеден түңілсем де,

Қасиетті тілімнен түңілмедім,-деп жырлады Ұлы
ақынымыз Мұқағали Мақатаев «Үш бақытым»
өлеңінде. Адам болып жаратылған жанға жарық
дүние, жарқын өмірде туған елі-жерінен, туған
Отанынан және туған тілінен артық қоятын ештеңе
жок. Ананың ақ сүтімен даритын туған ана тілімізден
айналып кетеміз. Қастерлі де қасиетті, құдыретіне
толы тілімізді құрметтеуге, аялауға, ардақтауға
әрқашан борыштымыз. Туған анаңның ақ сүтімен
бойыңа даритын, жан-жүрегіңе ұялап қалатын туған
тілің неткен құдыретке ие десеңізші?! Көзінді
ашқаннан көрген анаң қандай қымбат болса, туған
тілің де сондай күшке, құдыретке ие. «Ананың сүті бой
өсіреді, ананың тілі ой өсіреді», -деген қанатты сөз
бекер айтылмаған. Туған тіліміз жауһар жырға, өлмес
өлеңге, әсем әнге айналған кезде тіптен де құлпырып,
көріктеніп, көздің жайын алардай тамаша сырлы
элементке айналып кетеді. Қазақтың тілін білу үшін,
құдыретін сезу үшін өлмес жыр мен әнге айналған
дүниені көру керек, жалықпай тыңдау керек.

Қазіргі таңда Тәуелсіз Отанымызда мемлекеттік
тіліміз – қазақ тілінің абыройы мен беделін көтеру
жөнінде жұмыстар жүргізіліп жатыр. Сөзбен жұмыс
бітпейді. Ең негізі, туған Отанымызда, барлық
қандастарымыз ана тілімізде сөйлесек, білмегеніміз
үйренсек, тіршілікте тек өз тілімізде сөйлеуге, қарым-
қатынас жасауға әрекет жасасақ, туған тіліміздің аясы
арта береді. Сол арқылы мемлекетімізді мекендеп

отырған барша ұлт өкілдері де қазақ тілін үйренуге,
жергілікті ұлт тілінде сөйлесуге ұмтыла бастайтын еді.
Әлі күнге туған ана тілін білмейтін, білуге ықыласы
жоқ қандастарымыздың көп екенін жасыруға
болмайды. Тіліміздің құнын түсіріп, беделінен жұрдай
етіп жүрген солар. Рас, ана тілін білмеген адам
ұлтымыздың жақсы қасиеттерінен, салт-дәстүрінен,
інжу-маржанынан, бар жақсылығынан бейтарап
болып өседі, өмір сүреді. Олардың ұрпағы да солардың
күйін кешеді. Сөйтіп, ұлттық құндылықтарымыз
жойыла, жоғала бастайды. Бұл жақсы көрініс емес.
Ұлан байтақ жеріне ие ұлттың тамырына балта
шабатын, беделінен айыратын жағдай осы. Сондықтан
дүниеге келген балаларымызды ұлт тілінде білім
алуына, сөйлеуіне бар мүмкіндікті жасау керек. Біздің
қара көз балаландарымыз қазақ балалар башасында
мектепалды тәрбие алса, қазақ мектептерінде білім
алса, ешқашан жаман болмайды. «Ана тілің – арың
бұл, ұятың боп тұр бетте. Өзге тілдің бәрін біл,
өз тіліңді құрметте», -деген жақсы бір қанатты сөз
тегін айтылмаған. Өскелең заманға, дамыған уақытқа орай
талабы бар, талпынысы бар жастарымыздың
ағылшын, орыс тілін меңгергені өте жақсы. Тәуелсіз
мемлекетіміздің баянды болашағы, кемел келешегі –
білімді, ойлы, ақылды, бастамашыл, ізденімпаз
жастардың қолында. Ұлт аралық қатынас тілін білу –
ұшар қанатқа кең өрісін ашады.

Жаңа да өскелең заманда туған тіліміздің уақыт
көшінде жаңғыра, жайнай, толыса, көркейе, кемелдене
түскені абзал. Оған үлес қосу, негіз қалау өзімізден
басталады. XX ғасырдағы қазақ рухани мәдениетін-

дегі көшбасшысы әрі ұлт маңдайына біткен тұлғамыз Ахмет Байтұрсынұлының туған тіліне деген құрметі жоғары болды. Ол өз тағлымында былай деді: «Өз тілімен сөйлескен, өз тілімен жазған жұрттың ұлттығы еш уақытта адамы құрымай жоғалмайды. Ұлттың сақталуына да, жоғалуына да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы –тілі. Сөзі жоғалған жұрттың өзі

де жоғалады. Өз ұлтына басқа жұртты қосамын дегендер әуелі сол жұрттың тілін аздыруға тырысады». Сондықтан туған тіліміз арқылы туған еліміздің, туған сүйікті де қымбатты Отанымыздың мәртебесі артады, мерейі өседі, даңқы аспандай түседі. Осыны білсек, осыны ұғынсақ, осыны өсер ұрпағымызға ұлағаттасақ, бәрі жақсы болады.

А.БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ – РУХАНИ КӨСЕМІ

*ТАШМЕТОВА Лобар Тажихановна,
Хамза атындағы №2 жалпы білім беретін мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Түркістан қаласы*

Тілдің халықтың рухани – мәдениетін көтерудегі орнын, Ахмет Байтұрсынұлы өз кезінде-ақ байыптап, оның қолданыс аясының кеңеюіне, әлеуметтік мәртебесіне ерекше мән берген. ХХ ғасырдағы қазақ рухани мәдениетіндегі көшбасшыларының бірі болған Ахмет Байтұрсынұлы — өмірі аңызға, шығармашылығы үлкен маңызға ие болған көрнекті тұлға. Ол өзінің құдай берген талантын туған халқына деген сүйіспеншілікпен сұғарып, толассыз еңбекпен шыңдаған қайсар да қаһарман ғалым. Ол – қараңғылық тұңғиығынан жарық жұлдыздай жарқырап шығып, айналасына нұр, шуақ себумен өткен ағартушы. Жастайынан тағдыр талқысын көріп өскен Ахметті өсірген де, ғылым мен мәдениеттегі көсегесін көгерткен де халық үшін еткен еңбегі, елі үшін еңсере жасаған қызметі. Ұлт маңдайына біткен тұлғаның туған тіліне деген құрметі жоғары болды. Оны бәрінен биік қойды.

Ахметтің педагогикалық мұралары – оның қызметінің арқауы, азаматтық борышының негізі, идеологиялық платформасының тіреуі. Бұл платформаны мықтап ұстауға итермелеген - оның туған халқының тағдырын ойлаған қамқор - әрекеті. ХХ ғасырдың басындағы қазақ қоғамы жатқан отар ел болатын. Халқы үшін сол кезде белең қаққан ойшылдардың көзімен көріп, сөзімен айтқанда, бұл тұстағы қазақ халқы «көгі қараңғы, көңілі ұйқылы, еспесі жоқ қайығы қалтылдақ, малы талауда, жаны қамауда» болған «қайран ел, қайран жұрт» еді. Қазақ халқын әлеуметтік теңдікке, азаматтық мәдениетке жеткізетін, амал- әрекеттің бастысы «түгел қазақты» сауатты етіп, көзін ашу, «надандық, өнерсіздік ата жолдасымыз болған соң, олжалы

жерде үлестен қағылғанымыз, ордалы жерде орыннан қағылғанымыз, жоралы жерде жолдан қағылғанымыз – бәрі надандық кесепаты».

1913 жылдың өзінде ол «Қазақ» газеті мінбесін пайдаланып, қазақ қоғамына оқу - білімнің қажеттігін халықтың экономикалық тұрмыс жағдайымен байланыстырып дәлелдейді. Ахмет бұдан 80 жылдай бұрын байқап - түйгендері, айтқан пікірлері дәл бүгінгі күні айтылып жатқан мәселелерімізбен үндес келеді. «Қазақ жерінде өндіріс жоқ, шикізатын сатады, сол шикізатынан жасалған өнімді екі- үш есе қымбат түрде сатып алады. Бұл надандықтан келген кемшілік» деп жазды «Қазақ» газетінде. Надандық деп отырғаны — халқының білім - ғылымнан қалыс келе жатқандығы. Қалыс қалуға үлкен себеп — қазақ жерінде мектептер аз, сол аз мектептердің өзінде мұғалімдер жетіспейді, ұлт кадрларын даярлайтын орындар жоқ дейді. Демек, қазақ халқы қараңғы дегенде, кінә халықта емес, сол қараңғылықтан құтқаратын мүмкіндіктердің жоқтығында екендігін «алты миллион қазаққа алты ат жегіп, тарта алмады деп өкпелеу жөн бе!» деп бейнелі түрдегі тілмен білдіреді.

Қазақ тіл білімінің ана тіліміздегі іргетас қалаудағы Ахметтің тағы бір зор еңбегі — ғылымының осы саласының терминдерін жасауы. Ғалым қазақ тілі грамматикасына қатысты категориялардың әрқайсысына қазақша атау ұсынды. Осы күні қолданылып жүрген зат есім, сын есім, етістік, есімдік, одағай, үстеу, шылау, бастауыш, баяндауыш, жай сөйлем, құрмалас сөйлем, қаратпа сөз деген сияқты сан алуан лингвистикалық атаулардың баршасы Ахмет

Байтұрсынұлыныкі. Бұлар не бұрынғы қарапайым сөздің мағынасын жаңғырту арқылы, не жаңа тұлғадағы сөз жасау арқылы дүниеге келген соны сөздер, сәтті шыққан атаулар екенін, олардың күні бүгінге дейін қолданылып

Ахмет Байтұрсынұлының 1928 жылы Қызылордада жарық көрген екі бөлімнен тұратын екі кітапты «Тіл жұмсар» деген еңбегі белгілі.

Ол методика саласында 1910 жылдардан бастап 1927-1928 жылдарға дейін бірнеше материалдар жинаған. Жазу таңбаларын үйрету амалдарын түсіндіретін «Баяншы» атты кітапшасы 1912 жылы жарық көрген. Жалпы сауат аштыру әдістерінің жөн-жобасын «Әліп-би астары» атты методикалық еңбегінде тағы көрсетеді. 1927-1928 жылдары «Жаңа мектеп» журналында қазақ тілі методикасына арналған бірнеше мақала жариялайды. Қазақ тілін ана тілімізде тұңғыш зерттеуші Ахмет Байтұрсынұлы өзінің алдына жүйелі бағдарлама қойғанға ұқсайды: ол әуелі қазақтың ұлттық жазуын (графикасын) жасауды мақсат еткен, бұл үшін араб алфавиті негізіндегі «Байтұрсынов жазуы» дүниеге келген, екінші-сол жазумен сауат аштыруды ойлаған, бұл үшін «Оқу құралы» атты әліппе оқулығын жазған, одан соң қазақ тілінің грамматикалық құрылымын ана тілінде талдап беру мақсатын қойған, бұл үшін «Тіл құралды» жазған.

Ахметтің қазақша әліппе жасауы, араб жазуына кіргізген реформасы, қазақ тіл білімінің негізгі терминдерін жұртымыздың образды ойлау мүмкіндігімен сабақтастырып өз топырағымыздан тауып, оларға тұңғыш анықтама бергені, дыбыс жүйесін (фонетика), сөз жүйесін (морфология), сөйлем жүйесін (синтаксис) қалыптастырып шығарған ұлы еңбегі өз кезінде де айтылған болатын. «Ахметтің Октябрь төңкерісіне дейін қазақ халқын ояту ретінде көп еңбегі сіңді. Қазақ мектебі, қазақ тілі секілді орында оның еңбегі мол... Әр тілдің айдауында жүрген қазақ балаларына қазақ тілімен кітап жазған, қазақ тілінің негізін жасап, қазақ мектебінің іргесін қалаған алғашқы адам – Ахмет. Ахметтің бұл тарихи еңбегі бағаланбай қалмақ емес. Бұны пролетариат та бағалайды», деп жазды Сәбит Мұқанов, 1929 жылы 5 мамырда Ахмет Байтұрсынұлының өз қолымен жасап берген газет және журналдарда жарияланғаннан басқа ғылыми, ғылыми-методикалық, еңбектердің тізімі» деген құжат ҚазПУ архивінде сақталған.

Өз қолымен жазған «Өмірбаянында» (1929, 8 наурыз) Ахмет Байтұрсынұлы былай дейді: «Орынборға келгеннен кейін, біріншіден, қазақ тілін фонетикалық, морфологиялық және синтаксистік тұрғыдан зерттеумен; екіншіден, қазақ алфавитін, орфографиясын жеңілдету және реттеу үшін реформа жасаумен; үшіншіден, қазақ жазба тілін лексикалық шұбарлықтан, басқа тілдердің синтаксистік ықпалынан тазартумен; ақыры, ең соңында, төртіншіден, проза тілін кітаби тіл арнасынан стилистикалық өңдеу, қазақ сөздерінен

термин жасау арқылы халықтың жады тілінің арнасына көшіру істерімен айналыса бастадым. Бұлар өзім жасаған оқулықтар және өзім редакциялаған «Қазақ» газеті арқылы іске асты».

Бұл жолдарда ғалымның өмір бойы жасаған істері тиянақты, жүйелі түрде айтылған. «Тіл – адамның адамдық белгісінің зоры, жұмсайтын қаруының бірі. Осы дүниедегі адамдар тілінен айрылып, сөйлеуден қалса, қандай қиындық күйге түсер еді, осы күнгі адамдар жазудан айрылып, жаза алмайтын күйге ұшыраса, ондағы күйі де тілінен айрылғаннан жеңіл болмас еді. Біздің заманымыз жазу заманы – жазумен сөйлесу ауызбен сөйлесуден артық дәрежеге жеткен заман...», – деп жазды ол. Бұдан кейін жазуға үйрету, хат таныту мәселелері сөз болады. Қазақ мектептеріндегі оқыту жайлы, олардың қиындықтарын таратып айта келіп, автор өзінің оқыту әдістерін ұсынады. Жалпы ғылыми мәні бар пікірлерді де айтып отырады. Мына тұжырымға көңіл бөліп, ой жүгіртіп көріңіз:

«Дүниедегі жұрттардың тілі негізінде үшке бөлінеді:

- 1) түбіршек тіл
- 2) жалғамалы тіл
- 3) қопармалы тіл.

Түбіршек тіл түпкі қалыбынан өзгерілмей жұмсалады, мәселен: қытай, жапон тілдері. Жалғамалы тіл сөздің аяғына жалғау қосылып өзгерілетін тіл, мәселен: түрік, финн тілдері.

Ахмет Байтұрсынұлы қазақ әліппесі мен қазақ тілі оқулықтарын жазуды 1910 жылдардан бастап қолға алады. Онымен қоса қазақ графикасын жасауға кіріседі. Қазақ графикасының негізіне қазақтың мәдени дүниесінде көп ғасырлық дәстүрі бар, өзге түркі халықтарды да пайдаланып отырғандықтан, туыстық, жақындық сипаты бар араб таңбаларын алады. Оны қазақ фонетикасына икемдейді, ол үшін қазақ дыбыстары жоқ таңбаларды алфавиттен шығарады, арабша таңбасы жоқ дыбыстарына таңба қосады, қазақ тілінің жуанды-жіңішкелі үндестік заңына сай жазуға ыңғайлы дәйекші белгі жасайды.

Сөйтіп, 24 таңбадан тұратын, өзі «қазақ жазуы» деп, өзгелер «Байтұрсынов жазуы» деп атаған қазақтың ұлттық графикасын түзеді. Одан осы жазуды үйрететін әліппе жазады.

Бертін келе Ахмет Байтұрсынұлының қалыптастырған әдеби-теориялық терминдер осы күнге дейін өмірін жалғастыруда. Бұның бәрін әдебиетші Ахмет Байтұрсынұлының қымбат, алтын, гаухардай асыл сөздері мен тәлім-тәрбиеге толы адамдық қасиеттерді сипаттап жазған өлеңдері бәрі-бәрі болашақ ұрпаққа келешегіне керек нұсқау болатын түзу жол емес пе!? Қазақ тілін әсем әшекейлей білген Ахмет өз еңбектерімен басқа да елдерге танымал бола білді. Өзі де басқа халық ақындары мен жазушыларының жақсы деген өлеңдері мен мысалдарын өз ана тілімізге аударып кетті. Артына өшпес із қалдырды.

МАТЕМАТИКА ПӘНІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

*МУМИНОВА Динара,
№41 Жамбыл атындағы жалпы білім беретін мектебінің
математика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Сайрам ауданы*

Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады.

Бүгінгі күн талабына сай жан-жақты дамыған, белсенді, өмірге талпынысы, қызығушылығы бар адамды мектеп табалдырығынан дайындап шығарудың ең бір тиімді тәсілі ол – оқытудағы математикалық сауаттылық.

Математикалық сауаттылық

математиканың әлемдегі рөлін анықтау және түсіну;

әр түрлі формада берілген сандық ақпараттарды оқу, талдау, түсіндіріп беру;

дұрыс негізделген математикалық пайымдаулар айту;

есептерді шығарудың тиімді тәсілдерін табу, орындау, өзін-өзі тексеру, өмірмен байланыстыру;

математикалық білімді өмірлік жағдаяттарда кездесетін түрлі мәселелерді шешуде еркін қолдану.

Оқушылардың математикалық сауаттылығының қалыптасуы «математикалық құзыреттіліктің» даму деңгейлерімен (танымдық салалармен) сипатталады:

білу (еске түсіру);

қолдану (байланыстарды орнату);

ойлау (пайымдау).

Оқушының математикаға ынтықсын дамытуда мұғалімнің негізгі мақсаты.

Пәнге қызығушылықты дамытудың үш түрлі шарты бар

1. Мазмұнның жаңғыртылуы, ілімнің практикалық мәнін ашып көрсету және ғылымның соңғы жаңалықтарын, табыстарын жүйелі баяндау

2. Өз бетінше жұмыс істеудің әрқилы түрлерін, оқушының шығармашылық, практикалық жұмыстарына бағытталған оқыту тәсілдері

3. Оқушының қабілетін ұштау, мұғалімнің оқушыға

көмек беруге дайын тұруы, олардың мүмкіндіктеріне қолдау көрсету қабілеті, талап қоюшылығы мен адалдығы, балаларды көтермелей білу, сондай-ақ оқушылардың өзара бәсекесіне көмек көрсете білу қасиеті.

Пропорционал бөлуге берілген есептер

Егер завод күніне 3,6 т отын жұмсаса, онда жарты жылда жұмсайтыны белгілі болса, оның құны 3 млн. теңге болады. Егер завод күн сайын 3 т отын жағатын болса, онда осы (уақытта) отын алуға қанша ақша жұмсайды?

Шешуі: 1 т отын жаққанда оның шығыны $3/3,6$ млн. теңге, ал 3 т отын жаққанда сәйкес $3/3,6 \cdot 3 = 2,5$ млн. теңге.

Жауабы: 2,5 млн. теңге.

Екі тоқыма өнеркәсібі цехында 6 млн. теңгенің қнімі шығарылды, олардың жұмыс өнімділіктері бірінші цехтың екінші цехқа қатынасы 2: 3 дай. Әрқайсысы жеке алғанда қанша өнім өндіреді?

Шешуі: Бірінші цехтың өндіргені 2 бөлік, 2-нің өндіргені 3 бөлік. Барлығы $2+3=5$ бөлік. Яғни біріншісі барлық өнімнің $2/5$, оның бағасы 6 млн. теңге, $6 \cdot 2/5 = 2,4$ млн. теңге. Дәл осылай екіншісі $6 \cdot 3/5 = 3,6$ млн. теңге.

Жауабы: 2,4 және 3,6 млн. теңге.

Сандарға берілген есептер.

Екі таңбалы санның цифрларының қосындысы 8. Егер осы санның цифрларының орындарын ауыстырғанда бұдан шығатын сан ізделінді саннан 18-ге аз болады. Ізделінді санды табыңдар?

Шешуі: ізделінді санның бірлігін x деп белгілейік, онда ізделінді санның ондығы $(8-x)$. Ізделінді санды $(8-x)10+x$ түрінде жазуға болады. Цифрларының орындарын ауыстырғаннан кейін сан $10x+(8-x)$ болады. Есептің теңдеуі: $10x+(8-x)+18=(8-x)10+x$, бұдан $x=3$

Жауабы: 53

Логикалық есептер

Жолаушының бір ешкісі, бір капуста, бір қасқыры бар. Ол өзеннің бір жағынан екінші жағына екі орынды қайық арқылы өтуі керек. жолаушы ешкіні, капуста және қасқырды өзеннен қалай өткізді? Қасқырды ешкімен қалдыра алмайды, ал ешкіні капустамен қалдыра алмайтыны белгілі болса?

Шешімі: Ол үшін үшеуін де қадағалаусыз қалмауы керек. Бірінші қатынағанда жолаушы өзеннің ар жағына ешкіні апарды. Екінші қатынағанда жолаушы қасқырды алады, капуста қалады. Өзеннің ар жағына жеткен соң қасқырды қалдырып, ешкіні қайтадан өзеннің бер жағына әкеледі. Үш қатынағанда ешкіні қалдырып, капустаны өзеннің ар жағына апарды. Капустаны қалдырады да, өзі бер жаққа қайта оралады. Төрт қатынағанда ол ешкіні өзеннің ар жағына шығарады.

Айдынның Асқардан бойы ұзын, бірақ Жанаттан кіші. Кім ұзын? Шешімі: Жанат - ұзын Менің атым Медет менің тәтемнің бір ғана інісі бар. Менің тәтемнің інісінің аты кім? Жауабы: Медет

Математика сабағындағы негізгі сауаттылыққа мыналар жатады:

1. Математика – ғылым болмысынан балама ұғымдар. Сондықтан да математика барлық ғылымдардың логикалық негізі – күре тамыры ретінде қарастырылады.

2. Математика ең алдымен оқушылардың дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады және оны шындай түседі.

3. «Математикалық сауаттылық» ауызша, жазбаша қабілеттерін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетін шындайды.

4. Математика әлемде болып жатқан түрлі құбылысты, жаңалықты дұрыс қабылдап, түсінуге көмектеседі.

5. Математиканың болашақ тұлғаны моральдық, эстетикалық және этикалық тұрғыдан қалыптастыруда да тәрбиелік мәні бар.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру үшін:

теорияны білу, оны логикамен ұштастыру;

есепті шығаруда тиімді жағын көруге баулу;

математикалық сайыс сабақ, пән кеші, апталықтарды математиканың даму тарихымен байланыстыру;

Ақпаратты қорыту технологиясынан математика сабақтарында интерактивтік тақтаны қолдану. Интерактивті тақта арқылы оқушылар жаңа материалдарды арнаулы бағдарламалар көмегімен мүмкіндігінше меңгерумен қатар функционалдық сауаттылығы да артады.

Функционалдық сауаттылық ағылшын тілінде - functional literacy) дағды мен білімді қамтамасыз ететін жеке тұлғаны қалыптастыруға, білім алу мен мәдени жетістіктерін игеруге бағытталған білім нәтижесі, жаңа техниканы қолдануды игеру, кәсіби міндеттерді жетік меңгеру.

Математикалық сауаттылық сөйлеу және жазу мәдениетіне қоршаған ортаны және олардың заңдылықтарын баяндау, оны оқып үйренудің ғылыми бейнесін меңгерудегі басты құралы ретінде екерекше көңіл бөлу қажет. Математикалық сауаттылық оқушылардың математикалық тексті оқуына, жазуына және қайта айтып беруіне, жазылғандар мен айтылғандарды түсіне білуіне ең минимальды талап

ретінде қарау қажет.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарына сәйкес 2015 жылы Қазақстанда үшінші рет оқушылардың оқу жетістіктерін сырттай бағалау үшін жаратылыстану бағыты бойынша PISA халықаралық зерттеулері жүргізілді. Оның ішінде математикалық сауаттылық бойынша берілген тапсырмалары да болды. Математикалық сауаттылық – әлемдегі математиканың ролін анықтау және түсіне білу, математикалық тұжырымдарды дәлелді негіздей білу және қызығушылығы бар, ойлы азаматқа тән қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін математиканы қолдана білу қабілеттіліктерін негізделген қабілет.

Математика пәні міндетті пәндердің бірі болғандықтан оқушылардың даярлығы, математикалық ұғымдарды қолдана білу деңгейлері стандарттан төмен болмауы тиіс. Бірақ оқушылардың қабілеттері мен математикалық білімдері, ол білімдерді қолдану деңгейлері әр түрлі болады. Осы орайда математикалық сауаттылық моделін қарастырған жөн. Математикалық сауаттылық моделі шынайы әлем проблемаларын математикалық әлеммен ұштастыруға, тәжірибедегі мәселелерді пайымдай отырып, оның математикалық моделін құруға алғы шарт болып табылады.

Математикалық сауаттылық

Есептерді шығарудың тиімді тәсілдерін табу, орындау,

өзін-өзі тексеру, өмірмен байланыстыру;

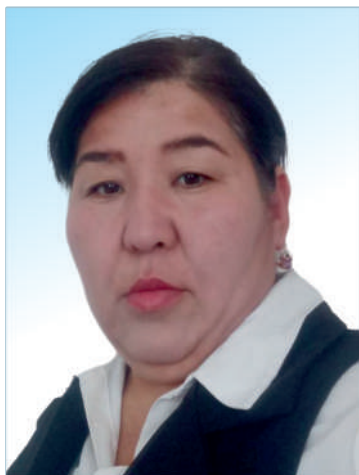
Дұрыс негізделген математикалық пайымдаулар айту;

Математиканың әлемдегі ролін анықтау және түсіну;

Әр түрлі формада берілген сандық ақпараттарды оқу, талдау, түсіндіріп беру;

Математикалық сауаттылықтың тағы бір ерекшелігі - пәнаралық байланыста. Математика сабағының басқа пәндермен байланыс кезінде олардың математикалық сызбаларымен қосындыларын жинақтауда. Педагогика тарихында пәнаралық байланыс ертеден зерттеліп келе жатқан негізгі мәселелерінің бірі болып саналады. Педагогикалық ой-пікірдің дамуында және мектеп тәжірибесінде пәнаралық байланыс проблемасы көптеген прогресшіл педагогтарды толғандырған. Яғни пәндердің өзара байланысы туралы пікір он сегізінші ғасырда пайда болған.

Математика сабағында пәнаралық байланысты негізге ала отырып, сұрақ-жауап, баяндау, проблемалық ситуацияларды туғыза отырып оқушыларды алға қойған мәселені шешуге, шығармашылық жұмыстармен айналысуға, бірін-бірі бағалай алуға, өз ойларын нақты, толық жеткізе білуге көңіл бөлінеді.

МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

БҰЛАНБАЙ Ақнұр Спандиярқызы,
Бөген жалпы білім беретін мектебінің математика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы

Қазіргі, ғылыми-техникалық прогресс жедел өсу кезеңінде, математиканың рөлі артты, сондықтан математикалық білім қоғамдық зор маңызға ие болды.

Ғылыми-техникалық және әлеуметтік қауырт прогресс жағдайында мектептің рөлі бұрын-соңды болмаған дәрежеде артатындығы, мектептің - басты міндеті оқушыларға ғылым негіздерінен берік білім беру екендігі, олардың жоғары санасезімін қалыптастыру екендігі өмірге дайындау, саналы түрде мамандық таңдап ала білуге дайындау екендігі және орта білім беруді жетілдіре түсу мақсатымен мектепте берілетін білім мазмұнын қазіргі кездегі ғылым, техника және мәдениет жетістіктері мен талаптарына сәйкес ғылыми негізделген оқу жоспарын және бағдарламасын енгізу керек.

Алға қойылған осы міндеттерді жүзеге асыру мақсатымен соңғы жылдары мектепте білім беруді қайта құру жөнінде үлкен жұмыс істелді, соның нәтижесінде барлық пәндерден дерлік, оның ішінде математикадан да, жаңа бағдарлама енгізіліп, оқыту әдістері жетілдіре түсті. 1995 жылдан бастап мектептің бастауыш кластарында оқыту ісі жаңа бағдарламалар бойынша жүргізіле бастады.

Бастауыш кластардың математика жөнінен жаңа программаларға көшуіне байланысты жаңа әдістемелік жүйе жасалды, ол жүйе жаңа бағдарламаны іске асырудың тиімді жолдарын қарастырады. Мұндай жүйені жасау үстінде математиканы оқыту ісінде бұрыннан жинақталған құнды делінгендердің бәрі пайдаланылды.

Бастауыш сынып оқушыларына математиканы ойдағыдай оқыту үшін алғаш оқыта бастаған мұғалім математиканы оқытудың бұрыннан қалыптасқан жүйесін, математиканы оқыту әдістемесін игеруі тиіс және осының негізінде ол өз бетімен шығармашылық жұмыс істейтін болуы керек.

Математиканы оқыту әдістемесі ең алдымен төменгі сынып оқушыларына математиканы оқыту міндетін жалпы оқу және тәрбие жүйесімен бірге қарастырады. Әдістемеді математиканың бастауыш курсының мазмұны мен құрылысы ашылып айқындалынады, яғни математикадан қандай материал оқылатыны және неге дәл сол материал таңдап алынғандығы, курстың әрбір жеке мәселесі қандай дәрежеде жинақталып оқылатыны, курс тақырыптары қандай тәртіпте қарастырылатыны және мұндай тәртіптің неге анағұрлым тиімді екендігі айтылады. Математиканы оқыту әдістемесінде курстағы әрбір тараудың, және сол тараудағы әр мәселені (мысалы,

10 көлеміндегі сандарды қосу мен азайтуды қалай оқып үйрену керектігі, атап айтқанда, осы тақырыпта қосудың ауыстырымдылық қасиетін анықтау) оқып үйренудің дербес әдістері айқындалады. Математиканы оқыту әдістемесі оқушыларға теориялық білімді игеру, алған білімін алуан түрлі практикалық мәселелерді шешу үшін қолдана білуге үйрену, оқушыларда берік дағды қалыптастыру жөнінде дәлелді ақыл-кеңестер ұсынады. Сондай-ақ әдістемеді математиканы оқытуда зор нәтижеге жету үшін балалардың оқу ісін қалай ұйымдастыру керектігі жөніндегі мәселелер айқындалады. Оқыту тәрбие беру сипатты екендігі белгілі, олай болса, методиканың міндетті - жаңа адамды тәрбиелеуге оқушылардың ақыл-ойының жетіліп дамуына көмектесетін оларды математикаға қызықтырып ынталандыратын мінез-құлқының жақсы болып қалыптасуына көмектесетін оқыту әдістерімен мұғалімді қаруландыру.

Математиканы оқыту әдістемесі жоғары оқу орнында өтілетін басқа пәндермен тығыз байланысты. Математиканы оқыту әдістемесі ең алдымен өзінің негізі математика ғылыммен табиғи байланысты. Математиканың мектепте өтілетін курсы мазмұнын таңдап алуда математика ғылымының өз деңгейі әрқашан әсерін тигізіп отырады: белгілі бір уақыт кезеңінде математиканың қандай идеялары жетекші болатынына қарай материалдың мазмұны іріктеп алынады да, енгізіліп отырған ұғымның қайсыбір түсініктемелері (трактовкасы) беріледі. Математиканы оқыту әдістері математиканың бастауыш курсына айқындалатын идеяларына байланысты болады. Методиканы терең ұғынып оны мектеп практикасында шығармашылық пен қолдануда мұғалімнің математика курсына жақсы білуі және ең негізгі математикалық ұғымдардың қазіргі кездегі түсініктемелерімен таныс болуы талап етіледі.

Математиканы оқыту әдістемесі педагогикамен және педагогикалық психологиямен тығыз байланысты. Математика курсына құруда, математиканы оқыту әдістемесін таңдап алуда, математиканы оқыту мақсаттары мен міндеттерін белгілеуде математика әдістемесі педагогика мен педагогикалық психологияда айқындалған жалпы оқыту заңдылықтарына сүйенеді. Педагогика немесе психология ашып берген оқытуға қатысты жаңа заңдылықтар методикада да әрқашан әнгіме болады. Методиканың дербес қағидалары педагогикалық және психологиялық тұжырымдар үшін

материал болып табылады. Мұғалім әрбір методикалық әдістен, жаттығулар жүйесінен педагогикалық және психологиялық заңдылықтардың, көрінісін байқап отырса, әрбір сабақты талдау кезінде соларға сүйеніп отырса, әрбір оқушы терең білім алатындай дәрежеге жетуге ат салысып, сол заңдылықтарды пайдаланып отырса, сонда ғана методиканы саналы түрде игеріп, дұрыс қолдану мүмкін болады. Математиканы оқыту әдістемесінің төменгі сынып оқушыларына білім және тәрбие беру міндеттерін шешуде, басқа методикалармен (қазақ тілін оқыту, еңбекке тәрбиелеу, сурет салу әдістемесі т. с. с.) көптеген ортақ мәселелері бар. Пән аралық байланыстарды дұрыс іске асыру үшін, мұғалімнің мұны ескеруі өте қажет.

Математика әдістемесі мұғалімдердің озат тәжірибесінің қорытындысы ретінде тарихпен қатарласа қалыптасып келеді. Қазіргі кезде сол тәжірибе қорытындысы да пайдаланылып отыр бірақ негізге алынып отырғаны басқа материал математиканы оқытудың жаңа әдістері ғылыми зерттеудің нәтижесі болып отыр, өйткенде математика ғылымының өзіндегі жаңа бағыттар мен психология педагогикалық зерттеулердің табыстары ескеріледі Ғылыми зерттеулердің нәтижелері алдымен жеке мұғалімдердің іс тәжірибелерінде тексеріледі, ал содан кейін тиімді болып табылған әдістер көпшілік мектептерде енгізіледі.

Математиканы оқыту әдістемесі жоғары оқу орнында өтілетін басқа пәндермен тығыз байланысты.

Математиканы оқыту әдістемесі ең алдымен өзінің негізі математика ғылыммен табиғи байланысты. Математиканың мектепте өтілетін курсы мазмұнын таңдап алуда математика ғылымының өз деңгейі әрқашан әсерін тигізіп отырады: белгілі бір уақыт кезеңінде математиканың қандай идеялары жетекші болатынына қарай материалдың мазмұны іріктеп алынады да, енгізіліп отырған ұғымның қайсыбір түсініктемелері (трактовкасы) беріледі. Математиканы оқыту әдістері математиканың бастауыш курсына айқындалатын идеяларына байланысты болады. Методиканы терең ұғынып оны мектеп практикасында шығармашылық пен қолдануда мұғалімнің математика курсына жақсы білуі және ең негізгі математикалық ұғымдардың қазіргі кездегі түсініктемелерімен таныс болуы талап етіледі.

Математика әдістемесі мұғалімдердің озат тәжірибесінің қорытындысы ретінде тарихпен қатарласа қалыптасып келеді. Қазіргі кезде сол тәжірибе қорытындысы да пайдаланылып отыр бірақ негізге алынып отырғаны басқа материал математиканы оқытудың жаңа әдістері ғылыми зерттеудің нәтижесі болып отыр, өйткенде математика ғылымының өзіндегі жаңа бағыттар мен психология педагогикалық зерттеулердің табыстары ескеріледі Ғылыми зерттеулердің нәтижелері алдымен жеке мұғалімдердің іс тәжірибелерінде тексеріледі, ал содан кейін тиімді болып табылған әдістер көпшілік мектептерде енгізіледі.

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫ ҚОЛӨНЕРГЕ БАУЛУ ЖӘНЕ ШЕБЕРЛІГІН ДАМУ

*АБИЛХАСОВА Айгуль Сейдахметовна,
Бөген жалпы білім беретін мектебінің көркем еңбек пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы*

Көркем еңбек пәнін оқытуда еңбек етудің алғышарттарын үйрету арқылы оқушыны жеке тұлға ретінде тәрбиелеу мақсаты көзделеді. Еңбек тәрбиесі барлық тәрбиенің қайнар көзі: тамақ пісіру, киімді пішу, тігу, тоқу, қолөнер шеберлігін дамыту арқылы ұрпақты адамгершілік рухында тәрбиелей аламыз.

Көркем еңбек сабақтарында оқушылар жан-жақты дүниетанымын қалыптастыра отырып, болашақта өндіріске қажетті мамандық алып шығады, қолөнер түрлерін үйреніп, ұқыпты, әдепті, шебер ұрпақ тәрбиеленеді. Мектеп оқушыларына көркем еңбек пәніне деген қызығушылығын ояту, баулу қашанда кезек күттірмейтін міндеттер болып табылады. Көркем еңбек пәні баланың өз ортасының әлемді түсінуге, эстетикалық талғамның дұрыс қалыптасуына жол көрсететін алғашқы білім. Ол адамның ой-парасатын өсіреді, танымын кеңейтеді, ізгілікке, әсемдікке үйретеді. Өмірде кездесетін келенсіз құбылыстармен күресуге тәрбиелеп,

халқына, еліне, жеріне деген сүйспеншілікке баулиды. Өнер қамқорлықты, жауапкершілікті, жанашыр-лықпен қарауды қажет ететіні белгілі.

Рухани байлықты дамытуда және көркемдік білім берудің құнарлығын арттыруда, балалардың эстетикалық талғамын, шеберлігін қалыптастыруда технология пәнін теориялық-практикалық тұрғыда қарастыру қажеттілігі туындап отыр. Осыған орай, қазақ халқының қолөнерін дәріптеу, оған мектеп оқушыларын баулу, шеберлігін дамытудың маңызы ерекше.

Халқымыздың дәстүрлі қолөнері ұлттық шығармашылықтың ең жоғары формасы болып табылады. Қолөнер – қол еңбегі. Ол адам баласын еңбектенуге тәрбиелейді.

Қолөнер ата-бабамыздың ұшқыр қиялынан шыққан, үлкен даналық ойынан, қажеттілігінен туындаған өнер туындысы.

Қолөнер – атадан бабаға мирас болып келе жатқан

асыл мұра.

Қазақ халқының шеберлігі, өнер еңбек барысында туды және тұрмыс-тіршілігінде қолданылатын өнермен тығыз байланысты болады. Қолөнер халық өмірімен, тұрмысымен бірге жетіліп, біте қайнасып келе жатыр. Сан алуан түрлі шеберлердің бұйымдары, әсемдігі, өрнегі, тұрмысқа сән берумен, адамдарға рухани ләззат әкелген. Сабаққа үлкен жауапкер-шілікпен қарап, жаңа технологияларды қолданып, түрлендіре өткізу пәннің маңыздылығын арттырады. Сабақтан соң мұғалім өзіне есеп беріп отыру қажет: мақсатқа жеттім бе, нені ескермедім, артық кеткен жерін, оны түзету шараларын ойластыру, келесі сабаққа толықтыру тағы басқа сияқты мәселелерді үнемі есте ұстаған жөн.

Сапалы білім беруде білім, білік және тәрбие бір деңгейде тұру керек. Әр баланың ерекшелігін ескеріп, тақырыпты өмірмен байланыстырып, әр оқушыға бағыт беру де маңызды. Сонда біздің пәнге деген оқушылардың қызығушылығы артады.

Әрбір технология өзіндік әдіс-тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденіс арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктеп, қолданады. Тиімді, пайдалыларын жетілдіре түседі.

Сабақтарда кеңінен пайдаланып, нәтижесі жемісті болып жүрген жаңа технология элементтерінің бірнешеуіне тоқталып өтейін:

- . тірек-сызбалар
- . ойын элементтері
- . нұсқау карталар

Жалпы жоғарыда айтылған әдістерді орындау барысындағы оқушы іс-әрекетіне тоқталсақ:

- мақсат қоюға үйренеді;
- әр нәрсеге көз қарасы қалыптасады;
- бұрынғы білетіндерін салыстырады;
- бірігіп жұмыс жасайды;
- бір-бірімен тіл табысады, келісімге келуді үйренеді;
- қорытынды жасайды

Бұл әдістерді сабақта пайдалана отырып, өткізу барысында мынандай қорытындыға келуге болады:

- оқушы мен мұғалімнің кең дәрежеде сыйласуына;
- оқушыларға өз пікірін айта білуіне;
- оқыту процесіне барлық оқушыларды қамту;
- шығармашылық қабілеттерін ашуға жағдай жасайды.

Көркем еңбек сабағын ұйымдастыру мұғалімнің әдістемелік шеберлігін аса қажет етеді. Мұғалім еңбекке баулу сабағының баланы табандылыққа тәрбиелеуден басқа «пәндік» сабақтардан гөрі біраз артықшылығы бар екенін үнемі естен шығармауы керек.

Әр баланың бойында бар шығармашылық қабілетті оятуға, еңбекшілдікке, ұлттық мәдениетті қастерлей білуге, алғашқы шығармашылық қадамын жасап, өмірлік азық болуы мүмкін өнер жолын көрсетуді шама-шарқымызша жүзеге асыруға талпынамыз. Әлбетте, бұл мақсатты жүзеге асыруға жалғыз ұстаздың шамасы жетпейді. Егер алдымызға осы мақсатты қойып, оны іске асыруға күш салсақ, одан біздің балаларымыздың ұтары даусыз.

Қорыта айтқанда, Тәуелсіз еліміз әлемдік өркениетке ұрпағымыз арқылы танылмақ. Әлем сахнасында рухы күшті, дені сау, білімді, өз ұлтын, тілін, тарихын құрметтейтін ұрпақ шығару – біздің парызымыз!

ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ ҮДЕРІСІНДЕГІ ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫНЫҢ ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚ ҮШІН РУХАНИ-ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕСІ

ӘРІПЖАНҰЛЫ Нұрислам,
Орталық Азия инновациялық университетінің түлегі.
Шымкент қаласы

Ежелгі қазақ жерін мекендеген бабаларымыздың дене тәрбиесі сол кездегі жаугершілік заманға байланысты жоғары деңгейде болғаны жайлы көптеген деректерде көрсетілген. Күштілік, төзімділік, ептілік пен икемділік, жылдамдық секілді, дене қасиеттерін дамытатын сол кезеңдегі ойындар мен жаттығулардың маңызы зор еді. Қиыншылығымен бірге, қуанышы да қатар жүрген ата-бабаларымыздың көшпелі өмір сүру салты жоғарыда көрсетілген аталмыш қасиеттерді одан әрі жетілдірудің көп жолдары мен әдіс-тәсілдерін қарастырған. Қай жерде болмасын, әскери жаттығуларды ойынға айналдыруға құмар жауынгерлердің арқасында «Көкпар», «Күміс

алу», «Қыз қуу» секілді, ат ойындарының, сонымен қатар, ақыл-ой мен зеректікті дамытатын «Тоғызқұмалақ» және басқа да ойындардың шыққанын тарихтан жақсы білеміз.

Қазақ халқы көнеден бері келе жатқан материалдық мұраларға қоса мәдени қазыналарға да аса бай халықтардың бірі. Сондай қомақты дүниелер қатарына ұлт ойындары да жатады. Бүгінгі замандастарымыз бен болашақ ұрпақтарымыздың оларды оқып үйреніп, өздерінің кім екендіктеріне барлау жасауына, ата-бабаларының психологиялық болмысы мен ойлау жүйелеріне зер салуына, көздеген мақсаттарына саралап, жете білулеріне, дәстүрлер

жалғасын өрістетіп, өткен мен бүгінгіні байланыстыра білулеріне, сөйтіп, мәнгүрттік атаулыға тосқауыл қоюларына ұлттық ойындар септігін тигізеді. Ұлттық ойындар халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайларына үйлесімді жасалғандай әсер береді. Олай дейтініміз, ойындардың көпшілігі сол көшпелі тұрмысқа лайықтатып, арнайы материалдық әзірліксіз ойнала беретіндігінде ғана емес, сонымен бірге, халықтың психологиялық ерекшеліктеріне де байланыстылығында. Ойын барысында бала өзінің назарын қимылды орындау әдісіне емес, мақсатқа жетуге аударады. Ол ойын шартына бейімделіп, ептілік көрсетіп, сол арқылы қимылды жетілдіріп, мақсатты әрекет етеді. Балалар ойын арқылы шынығып, өзінің ойындағы табиғи дарынын шындай түседі. Ойынға халық ерекше мән берген. Сондықтан, халық оған тек ойын-сауық, көңіл көтеретін орын деп қана қарамаған. Ең бастысы – ел қорғауға қабілетті болашақ қайраткер болсын, батыр болсын, өзінің осы қабілетін шаршы топтың алдына, баршаға тең еркін бәсекеге жеңіп алуға тиіс болған. Сондай-ақ, талапты жас ойын өнеріне жасы үлкен, танымал ұстаздан үйреніп, жаттығатының, аянбай тер төгетінін байқаймыз. Ұлттық қимыл-қозғалыс ойындары осылайша атадан балаға, үлкеннен кішіге мұра болып жалғасып, халықтың дәстүрлі шаруашылық, мәдени, өнер тіршілігінің жиынтық бейнесі де, көрінісі де болған.

Ойын өнер ретінде әдебиет пен мәдениеттің сан алуан түрлерімен қабысып, бірін-бірі толықтырып, байыта түседі. Өзінің өлең-жырларында халық ойынды тәрбие құралы деп танып, оның жастарды ойландырып, толғандыратын қасиеттерін аша түседі. Ойын тек жас адамның дене күш-қуатын молайтып, оны шапшаңдыққа, дәлдікке, ептілік пен икемділікке т.б. ғана тәрбиелеп қоймай, оның ақыл-ойының толысуына, есейіп өсуіне де пайдасын тигізеді.

Күн сайын дүниеге келіп жататын сәбилердің қиялын қозғап, сезімдерін аялайтын, денеге қуат, жанға саулық беріп, рухани азық болатын да – осы қимыл-қозғалыс ойыны. Қимыл-қозғалыс ойынында бала назар аудару және бұлшық еттің ширығу дәрежесін реттеуді үйренеді: ойынның қалыптасқан түрлеріне байланысты ол қимылды тынығумен алмастыра алады. Бұл оны бақылағыштыққа, тапқырлыққа тәрбиелеуге, қоршаған ортадағы жағдайдың өзгеруіне қарап бағдар белгілеу, қалыптасқан жағдайдан жол тауып шығу, тез шешім қабылдап, оны жүзеге асыру, батылдық, ептілік, мақсатқа жетудің өзіндік әдісін таңдау секілді, қабілетін қалыптастыруға көмектеседі. Міне, ойын дегеніміз – тынысы кең, алысқа меңзейтіп, ойдан-ойға жетелейтін, адамға қиялы мен қанат бітіретін осындай ғажайып нәрсе, ақыл-ой жетекшісі, денсаулық кепілі, өмір тынысы. Ұлттық қимыл - қозғалыс ойындардың сауықтыру, тәрбиелеу және білім беру маңызы сан - салалы, бірақ, іске асыру үшін мұғалімнің шығармашылық көзқарасы және педагогтық шеберлігі қажет.

Өскелең ұрпақтың тәрбиесіне мол үлесін қосатын

ұлттық ойындар өзінің бастауын халықтық педагогиканың тұңғығынан алады. Қазақтың ұлттық ойындары ерлікті, өжеттілікті, батылдықты, ептілікті, шапшаңдықты, тапқырлықты, табандылықты т.б. мінез-құлықтық ерекшеліктерімен бірге, күш-қуатын молдығының, білек күшін, дененің сомданып шығуын қажет етеді. Сонымен бірге, бұл ойындар әділдік пен адамгершіліктің жоғары қағидаларына негізделген.

Қазақ халқының ұлттық ойындары елдің өмірімен тығыз байланысты, оның шаруашылық, экономикалық, әлеуметтік тұрмысынан туған. Оның тәрбиелік маңызы аса жоғары, әрі құнды. Қазақ халқының өмірінде ойын араласпаған бірде-бір тұрмыс немесе шаруашылық саласы жоқ десе де болады.

Қазақтың ұлттық ойындарының көбі дер кезінде қағаз бетіне түсіп үлгермегендіктен, бүгін ұмыт болған. Сәбит Мұқанов өзінің «Өмір мектебі» атты мемуарлық еңбегінде ертеректе «Орда» атты асық ойыны болғанын бірнеше рет атап өтеді. Б.Төтенаевтың «Қазақтың ұлт ойындары» деген кітапшасында аты ғана сақталып қалған маңызды ойындардың ішінде, «Абайдың алты алашы» атты ойынды атап көрсеткен. Дер кезінде қағаз бетіне түспей, жинаушылардың көзінен таса қалған ойындар еліміздің кез-келген аймақтарында халық арасында әлі де көптеп кездеседі. Солардың арасында «Сары ұлан», «Сарыала қаз», «Ақ аю», «Ағызбақ», «Бақай пісті», «Жылман», «Топай», т.б. ойындар бар. Дегенімен халық ойынының неше алуан түрлерін туғызып қана қойған жоқ, соны іс-жүзінде қолданып, оның тәрбиелік, білімдік жақтарын да көре білді.

Кез келген мемлекеттің әскери күші осал болса, сол мемлекет уақыт өте келе, өзінен күшті, қуатты державаның қол астына өтіп, тәуелді болады: бұл – адамзат тарихының пайда болғанынан бері келе жатқан, талай рет дәлелденген тарихи шындық. Небір елдер өздерінің әскери, саяси, экономикалық т.б. әлсіздігінің кесірінен көршілес мемлекеттерге жем болған. Бұның түбін қарасақ, кез келген мемлекеттің әскери күші – сол елдің әскерге шақырылатын жастарының денсаулығының мықтылығында.

Күш-ерік өзінен өзі келмейді, оны қажырлы еңбек, жаттықтыру, тер төгіп, мақсатқа жету арқылы тәрбиелейді. Спорттың кез келген түрлерінде жаттықтырудың маңызы зор. Бірақ, қандай да болмасын, жаттықтыруда жастарды тек техникалық-тактикалық тұрғыда жалаң дайындай берген көп нәтиже бермейді. Ірі жарыстарда жеңіске жеткен спортшылардың басым көпшілігінен жеңіске жету себебін сұрағанда, барлығы дерлік: «Бойымды шарпыған ұлттық намыс пен қайраттылықтың, ержүректіліктің арқасында жеңіске жеттік», - деген сөздері бар. Сондықтан, әрбір дене шынықтыру мұғалімі өздерінің сабақтарында дене қасиеттерімен қатар, осындай рухани-патриоттық тәрбие жұмыстарын жүргізгені абзал.

INCLUSIVE EDUCATION IN A BLENDED LEARNING

*БАКЕНОВА Фариза Нұрланқызы,
Ш.Уалиханов атындағы жалпы білім беретін мектебінің
ағылшын тілі пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Созақ ауданы*

Annotation: This article is about how inclusive education can be taught in a blended learning. It gives a detailed information about the 4 most common models of this type learning which are the greatest tools of successful learning process involving unintentionally learners with different abilities.

Key words: inclusive learning, blended learning, inverted classroom, rotation, flexible learning.

Inclusive education is education in which all children, regardless of their physical, mental, intellectual and other characteristics, are included in the general education system. The term itself has a Latin origin: "include" – "I conclude, I include". Within the framework of inclusive education, it is not the child who has to adapt to the learning process, on the contrary – the nature and pace of learning are adjusted to the needs of the child.

Blended learning, on the other hand, is a form of knowledge acquisition, in which standard teaching methods and computer technologies are used. Some subjects are studied in the classroom with the help of teachers, others remotely with the help of computer programs and applications, video and audio materials. The most common 4 models of mixed learning are inverted education or inverted classroom; rotation of laboratories; rotation of stations; flexible model.

The first model of effective blended learning is considered to be the most advanced. It was developed by the availability of high-speed internet. The teacher gives tasks to students using electronic devices. All information is recorded in a special training application, which the teacher controls remotely. This technology of mixed learning is a departure from the standard educational regime, where the main part of classes falls on studying new themes and homework analysis. Practice, interactive methods of preparation and interaction with students are conducted in the classroom. Together with the teacher, students perform experiments, calculations and solve problems in practice. The advantage of inverted education is that the teacher is able to create a scenario for future practical classes based on the results of studying homework using a learning platform. This saves time on checking assignments and creating practical classes tailored to the needs of each student. An accurate report system on the studied material allows you to create groups, each of which will study understandable and accessible material for them. The teacher can help students learn and understand the task in a

separate order. The inverted classroom is a simple model of mixed learning, but its implementation requires a high level of computer literacy of the teacher. The system is more often offered for young teachers. Educational organizations conduct additional training for teaching staff so that they can learn the system. Despite the effectiveness of the model, training is always a complex scheme, where the competence of the teacher should be supported by his practical knowledge. Also, for effective interaction of the teacher with students, a high level of computer literacy of all students is required. Otherwise, the student should study computers, tablets and other systems for productive work.

Station rotation is a model used to influence the perception channels of students comprehensively. As a result, the student is able to capture and use more information. The learning process using the proposed model allows you to work even with people with attention deficit disorder. Often, three groups are required for station rotation, each of which will be engaged in different activities. But after the specified time, the groups change places and continue the lesson with the help of other tools, knowledge and capabilities. Often, for the successful conduct of the educational process, students are separated from each other by the following stations: collective education; online education; with a teacher. During the lesson, everyone should visit three stations in order to fully study the proposed material. Also, the teacher has the right to change the composition of the groups, if this is required by the pedagogical task. With the help of the proposed model, you can save money on computers and other electronic devices. If there are 3 groups of 5 people for such a mixed learning system, you need to purchase only 5 computers, tablets and other electronic devices. For a standard method, it would be necessary to provide a technique for each student, which is less beneficial for an educational institution. Groups are made up according to various unifying factors: readiness for classes; success in completing the task; interest in the proposed topic, and so on. Each of the stations was created to achieve certain goals of the educational process: Online education. The station was created to develop the skills of independent work of each student. To do this, there should be enough information in programs and applications so that the student can independently filter out and find the necessary information. He can also study additional topics in order to move faster on the topic of the lesson or get acquainted with new data.

The online learning station offers various interaction technologies, where there are video materials, audio files and other types of content. The student can independently choose the complexity of his studies. For example, he has the right to perform one task of high complexity, or two tasks of medium complexity. Interaction with other students to find answers to questions is not prohibited within the station. Collective education station. The educational process is based on the interaction between students. They can solve problems together, find answers to test questions, or take the initiative in conducting an experiment. The increased frequency of interactions between students allows you to study the topic of the lesson more deeply. There are also several ways to explore the topic. For example, such a model of mixed learning is characterized by the use of board games on the topic under study, conducting experiments, observations, and so on. Debates on the topic may be held. Often students are divided into groups to defend one of the proposed positions. The main purpose of this station in the proposed learning model is to establish communication between students. A station with a teacher. In the learning process, feedback from the teacher is important. The division into groups allows you to get better acquainted with the results of each student and suggest a suitable way to solve the problem. Also, the teacher's feedback is a way of motivating further completion of the task.

Laboratory rotation is a model that has similarities with the previous one. But the main difference is that the group does not move between stations within the audience. In the rotation of laboratories, all students first study in a regular office or classroom according to a standard system. After completing the lesson, they go, for example, to the online classroom as a group, and consolidate their knowledge independently. Thus, the blended learning of the presented model allows you to develop independence, leadership and communication skills. A similar method can be used for students of any courses. It is assumed that additional classes in the computer classroom are a sufficient measure for full assimilation of the material. Therefore, the use of computers and other equipment at home is not expected. The advantage of the method is that the teacher can track progress in an online system. As a result, each student can receive separate assignments from the teacher. Also, the method can be used by two or more teachers at once. Students will be able to regularly repeat knowledge from different subjects, memorizing them better and

for a longer period of time allowing better comprehension and its further practical usage.

A flexible model can be used for blended learning. In the center of the room there is an "office", where everyone has a tablet or computer with which he searches for the information required for the lesson. After the material is found, you can find out more information about it from the teacher. It is also not prohibited to share data with other students. To implement such a mixed learning model, space will be required. Therefore, classes are held in spacious classrooms or classrooms. In small offices, the use of the proposed model is difficult. Upon completion of the search for material, it is recommended to conduct experiments, tests and other collective activities for a full study of the topic. Also, for a flexible learning model to work, there must be access to a recreation area in the classroom or classroom.

In inclusive learning, teachers use a combination of methods of group and individual work. Joint group learning

involves students working together in small groups, helping each other to complete individual and group tasks. This is an effective strategy for teaching students with special educational needs in groups of "mixed abilities". When students work without constant supervision from the teacher, it becomes possible to devote more time to individual students, or to any group. But this does not mean that students can do whatever they want, and that in groups they can be "on their own". The teacher should not allow this. The task of the teacher is to guide and monitor the joint work of all students. In group learning, students should work as a group, not in a group. The fundamental idea of working in groups in inclusive learning includes four components:

interdependence: all members of the group strive to achieve a common goal and help each other in achieving it;

individual responsibility for the overall result: each member of the group is responsible for mastering the learning material and the success of the whole team depends on his success;

collaboration: students discuss, solve problems and interact with each other; assessment: students analyze and evaluate teamwork.

Inclusive learning in groups is a "natural" way of learning. This way of teaching can have an impact on existing traditions in the classroom and school or on the climate in the classroom, creating values such as help and care. Collaborative group learning can contribute to community consolidation and fostering respect for diversity. The most common form of group work is working in "small mutual support groups". An important component of it is that able members of the group provide assistance to less able students. Tasks for this form of training are designed in such a way that they must be performed individually, but if necessary, group members can receive or provide assistance to each other. All members of the group must participate in achieving a common goal. And this requires a certain dependence, which can be in one or more forms: interdependence from the goal: a single goal is formed for the group; interdependence on the form of encouragement: the whole group receives encouragement for achieving the goal; resource interdependence: each member of the group has different resources (knowledge or materials) that must be combined to perform a common task; role interdependence: each member of the group has its own role (group leader, speaker, etc.) It means that group learning is based on the suggestion that each student, including children with special educational needs, has something special. The group loses or wins depending on whether all its members individually contribute to the solution of a common task.

In conclusion, we can state that inclusive learning can be taught successfully through a group work combined with blended learning where anyone with different abilities can learn being totally involved.

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫ ЕРЕКШЕ ҚОРҒАЛАТЫН ТАБИҒИ АУМАҚТАР БОЙЫНША ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫН ЖҮРГІЗУДІҢ МАЗМҰНЫ

ТУЛЕНОВА Айнур Бакытовна,
М.Әуезов атындағы IT-мектеп-лицейінің биология пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы

Оқушылардың туған өлкенің табиғатымен танысу, әдетте туристік экскурсиялық іс-әрекеті процесінде бару үшін ең қолайлы аймаққа тән табиғи экожүйелерді зерттеуден басталады. Әдетте бұл жазғы экологиялық лагерьлерде, туристік маршруттарда тәжірибелік сабақтар кезінде болады. Алайда, мұндай зерттеулерді дайындау ерте жүргізілуі керек. Дегенмен, аймақтың табиғатын зерттеудің келешегі зор бағыттарының бірі, менің ойымызша, аймақтың ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жүйесімен танысу болып табылады. Мұндай жағдайда бірден бірнеше мәселені шешуге болады:

1. Әртүрлі мақсаттағы ерекше қорғалатын табиғи аумақтармен, олардың табиғатты қорғаудағы рөлі және атқаратын қызметтерімен таныстыру;

2. Жалпы ауданның жүйесімен танысу;

3. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың қорғау режимі мен құқықтық жағдайын зерттеу;

4. Адамның шаруашылық қызметі әсер етпейтін немесе аздап әсер ететін табиғи экожүйелердің жағдайын бағалау;

5. Ауданның табиғи немесе тарихи-мәдени құндылығы бар көрікті жерлерімен таныстыру;

6. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар аумағында ғылыми-зерттеу жұмыстарын жоспарлау және жүзеге асыру.

Сонымен барлық ерекше қорғалатын табиғи аумақтар табиғи ресурстық жоспардың бір емес, көптеген функцияларын орындайды және жалпы қоршаған ортаны құраушы, ресурс-қорғау және объект-қорғау табиғи қорғалатын аумақтарды ажыратуға болады. Көптеген ерекше қорғалатын табиғи аумақтар рекреациямен тығыз байланысты, танымдық және сауықтыру қызметін атқарады. Сондай-ақ ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың бүкіл жүйесін аймақтағы табиғи ресурстар мен жалпы экологиялық тепе-теңдікті сақтаудың ең маңызды шарты ретінде сипаттауға болады. Жалпы Орта Азия аймағында 5 мемлекет бар: Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түркіменстан және Өзбекстан, оларда 50 миллионнан астам халық тұрады. Мұндағы халықтың тығыздығы әртүрлі аймақтарда айтарлықтай өзгереді – халықтың ең жоғары тығыздығы Өзбекстанда яғни 1 шаршы км-ге шамамен 100 адам, ал ең төменгісі Қазақстанда, 1 шаршы км-ге 2 адамнан аз байқалады. Бұл аймақтың биоәртүрлілігі өте бай, мұнда, әсіресе таулы аймақтарда жануарлар мен өсімдіктердің эндемикалық түрлері, тектері, тіпті тұқымдастары көптеп кездеседі. Аймақтық биологиялық әртүрлілікті сақтауда осыған байланысты, әсіресе жергілікті халықтың тығыздығы жоғары

аймақтарда ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың рөлі өте маңызды. Қазіргі уақытта өкінішке орай, аймақ туралы ақпарат жоқтың қасы және бұл ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды танымал ету өте аз. Негізі Кеңестік кезеңнің соңына қарай ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың аймақтық жүйесі сол кезеңдегі теориялық концепцияларға сәйкес дерлік құрылды. Орта Азия аймағында 1992 жылға дейін ерекше қорғалатын табиғи аумақтар КСРО-ның қолданыстағы ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жүйесінің бір бөлігі болды, ол ғылыми негізделген және бірыңғай заңнамалық негізде құрылған; бұл жүйе әлі күнге дейін әлемдегі ең жақсылардың бірі ретінде танылады. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейінгі соңғы 15 жылда аймақтағы барлық елдер ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың қолданыстағы жүйесіне нұқсан келтірген экономикалық құлдырауды бастан өткерді немесе әлі де бастан өткеруде экономикалық жағдайдан қаржыландырудың қысқаруы ерекше қорғалатын табиғи аумақтар штатының қысқаруына және табиғатты қорғауға байланысты көптеген ғылыми зерттеулердің жабылуына әкелді. Тек соңғы жылдары кейбір елдер дағдарысты еңсере алды және ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың ұлттық жүйесін дамытуға кірісті. Орта Азия мен Қазақстан аймағында ерекше қорғалатын табиғи аумақтар бүкіл аумақтың 10%-дан азын алып жатыр.

Қазіргі барлық жиналған ақпаратты талдау аймақтағы барлық резервтерге ортақ проблемаларды көрсетті:

1. Орталық Азия елдері экономикаларының өтпелі кезеңімен байланысты экономикалық күйзелістерге байланысты нашар қаржыландыру;

2. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтар өсімдіктер мен жануарлардың көптеген түрлерінің өмір сүруге қабілетті популяцияларының көбеюі үшін тым аз және қорғалатын аумақтардың бөлшектенуі;

3. Аймақтың кейбір табиғи экожүйелері ерекше қорғалатын табиғи аумақтар желісіне кірмейді;

4. Облыстағы көптеген қорықтардағы флора, фауна және қауымдастықтарды түгендеудің бірінші кезеңі аяқталмаған.

Орта Азия ауданының барлық ерекше қорғалатын табиғи аумақтарымен тікелей танысу бірден мүмкін емес екені анық, дегенмен, теориялық танысуды жалпы аймақтың ерекше қорғалатын табиғи аумақтарының бүкіл жүйесінен бастау керек. Аумақтың анықтамалық материалдары негізінде барлық ерекше қорғалатын табиғи аумақтарының толық тізбесі құрылып, олардың маңыздылығына, функционалдық рөліне және мақсатына қарай жіктелуі, қорғау режимі нақтылануы

және олардың аумақта таралу схемасы сызылуы қажет. Сондықтан осындай талдау негізінде ғана оқушыларға келуге ең қолайлысын тандауға, зерттеу және ғылыми бақылаулар жоспарын құруға болады. Алғашқы дайындық кезеңінде аймақтың әртүрлі ерекше қорғалатын табиғи аумақтарының құрылу және даму тарихы бойынша материалды іріктеу негізінде шағын өлкетану жұмыстарын жүргізуге болады.

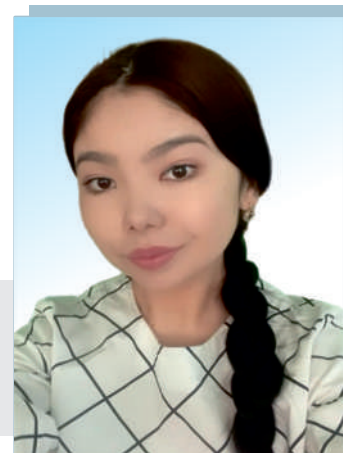
Табиғи аумақтарды зерттеу, ерекше қорғалатын табиғи немесе тарихимәдени көрікті жерлермен танысуды ғана емес, сонымен қатар ғылыми-зерттеу жұмыстарын да білдіреді. Бір жағынан мұндай жұмыс, зерттеу дағдыларын дамытуға, табиғи жүйелерді зерттеудің кейбір қарапайым далалық әдістерін меңгеруге ықпал етсе, екінші жағынан, осы ерекше қорғалатын аумақтың жағдайын бақылау үшін ғылыми материалды жинақтауға көмектеседі., ол туралы ақпаратты толықтыру. Сонымен ерекше қорғалатын табиғи аумақтар аумағында оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстары бірнеше бағытта жүргізілуі мүмкін және өсімдіктер мен жануарларды түгендеу. Яғни өсімдіктер мен жануарларға тән түрлердің, сондай-ақ

сирек кездесетін, бірегей немесе эндемикалық түрлердің тізімін құрастыру. Мұндай жағдайда ешқандай гербарий жинауға немесе жануарларды ұстауға болмайды, өйткені бұл қорғау режиміне қайшы келеді. Ауданның ерекше қорғалатын табиғи аумақтарын оқушылардың зерттеуіне байланысты ұзақ мерзімді жұмыс жоспарларын екі бағытта басшылыққа алуға болады.

Қорыта келе 2022-2023 оқу жылында Дарын орталығының ұйымдастыруымен 5-8 сынып оқушыларына арналған «Pro Eco» республикалық экологиялық жобалар конкурсында 4 бағыт бойынша 3Д форматта бейнеролик жасау арқылы Қазақстан Республикасының экологиясын, тазалығын, Үздік экологиялық бастама, Туған өлкем табиғаты тақырыптарында зерттеу жұмыстарын жүргіздік, осы сайысқа оқушым Мақсат Әдемі қатысып «Туған өлкем табиғаты» бағыты бойынша облыстан I орын және Республикадан III орын иеленіп, дипломмен марапатталды, өзім «Алғыс хатпен» марапатталдым. Зерттеу жұмыстары оқушылардың жан-жақты дамуына, тұлға болып қалыптасуына үлесі зор.

СӨЙЛЕМ МҮШЕЛЕРІ. КӨП ТІЛДІ БІЛЕТІН ЖАСТАР

*АЛПЫСБАЙ Мөлдір Төребайқызы,
Авиценна атындағы жоғары медициналық
колледжінің қазақ тілі және әдебиеті пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы*

1. Жалпы мәліметтер	
Сабақтың түрі:	Теориялық
2. Сабақтың мақсаты, міндеттері	
Мақсаты	Міндеттері
1. Шығармашылық жұмыс істеуге ықпал етеді. 2. Білім алушыларды алға мақсаттар қойып, сол мақсаттарын жүзеге асыруға әрекет етуге тәрбиеленеді. 3. Сөйлем мүшелерімен танысады.	Теориялық материалды зерделеу нәтижесінде білім алушылар білу: 1. Тиісті ақпаратты анықтай білу, мәтін нормаларын сақтап жазу. 2. Мәтін ішінен сөйлем мүшелерін ажырата алу.
3. Күтілетін нәтижелері	1. Тақырып бойынша өз ойын айтады, түсінеді 2. Студенттер әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды орындай отырып, ауызша және жазбаша өз ойларын бере алады. 3. Қосымша деректерді пайдалана отырып, нақты тұжырымдар айта алады
4. Қажетті ресурстар	
Оқу-әдістемелік құралдар, анықтамалық әдебиеттер	Сұрақ-жауап, суреттер, презентация, үлестірмелі қағаздар Ж.Дәулетбекова, Қ.Раев, Ө. Қыдырбаев Қазақ тілі. А.:2002
Техникалық құралдар, материалдар	Телефон арқылы интернет желісін қолдану, ноутбук
5. Сабақтың барысы	
Сабақтың басы	I. Ұйымдастыру кезеңі Амандасу-түгендеу; Психологиялық ахуал тудыру үшін «Сәлемдесу» әдісі арқылы білім алушылар әлем елдерінің амандасу түрлері арқылы бір-бірлерімен сәлемдеседі.

«Сәлемдесу» әдісі

Топқа бөлу үшін «Билет» әдісі қолданылады.

- 1-топ-Болашақ тобы
- 2-топ-Erasmus тобы

II. Құндылықтарға баулу

Ұлттық мүдде:

Әр халықтың тағдырына табиғатпен тартылған сыйы: біріншісі – жері, екіншісі – тілі. Тіл – қай ұлттың болмасын тарихы мен тағдыры, тәлімі мен тәрбиесінің түп тамыры, қатынас құралы. Қазіргі таңда қазақ тілін қадірлей отыра, өзге тілдерде еркін сөйлейтін қазақ жастары көбейіп жатыр. Бұл, әрине, қуантарлық жағдай!

Осы орайда, құрметті білім алушылар, мына мақал-мәтелдердің жалғасын бірге табайық!

1. Өзге тілдің бәрін біл, **өз тіліңді құрметте**
2. Өткір тіл – дарын, **ұзын тіл жауың**
3. Тіл тәтті, **бауыр қатты.**
4. Тілде **тиек жоқ**
5. Language is a theater of which words are **the actors**
6. Тіл-**достықтың алтын көпірі**

III. Үй тапсырмасын тексеру

«Нысана» әдісі арқылы білім алушылардан үй тапсырмасы сұралады.

1. Сұраулы сөйлем дегеніміз не?
2. Хабарлы сөйлем деген не?
3. Бұйрықты сөйлем деген не?
4. Лепті сөйлем деген не?
5. Хабарлы сөйлемге мысал келтір.
6. Сұраулы сөйлемге мысал келтір.
7. Бұйрықты сөйлемге мысал келтір.
8. Лепті сөйлемге мысал келтір.

IV. Жаңа сабақ

Танымдық мәтін:

Сөйлем мүшелері – сөздердің мағыналық тұрғыдан өзара тіркесуі нәтижесінде синтаксистік қызметте жұмсалатын сөйлемнің дербес бөлшектері. Сөйлемдегі сөздер бір-бірімен мағыналық байланыста болады, сол байланыс негізінде грамматикалық мағынаға ие болған сөздер, сөз тіркестері сөйлем мүшелері қызметін атқарады. Сөйлем мүшелері үлкен екі топқа бөлінеді:

Тұрлаулы мүшелер сөйлемнің негізгі арқауы саналады, предикативтік қатынас негізінде ең кіші сөйлем ретінде жұмсалып, олардың негізінде тақырып, рема, тіпті есімді, етістікті сөз тіркестері айқындалады.

Бастауыш – сөйлемдегі ойдың иесі, ол нәлдік, көптік, тәуелдік тұлғаларда есімдіктен, есім сөз таптарынан, ал баяндауыш бастауыштың негізгі қасиеттерін нақтылай келе етістіктен, т.б. сөз таптарынан жасалады. Тұрлаусыз мүшелер бастауыш пен баяндауышқа тікелей қатысты болып, сөйлемде айтылуға тиісті ойды толықтырып, айқындап тұрады.

Толықтауыш септелген сөздердің заттық қасиетін көрсетеді де, тура және жанама түрлерге бөлінеді.

Анықтауыш заттың, субстантивтенген сөз таптарының, септік жалғаулы пысықтауыштарды айқындайды, оның сапалық, меншікті түрлері бар.

Пысықтауыш көбіне қимылға, кейде есімдерге де қатысты жұмсалады. Сөйлем мүшелері негізінен дербес мағыналы сөз таптарынан жасалады, олардың жасалуына көмекші есім, көмекші етістік, шылау, модаль сөздер де қатынасады, дербес мағыналы сөздердің семантикасын осы көмекші сөздер айқындайды.

1-тапсырма

«Семантикалық карта» стратегиясы арқылы берілген сөздердің қай сөйлем мүшесіне жататындығын анықтау.

1-топ

Атауы	Тұрлау-лы мүше	Тұрлау-сыз мүше	Баста-уыш	Баянда-уыш	Анықта-уыш	Толықта-уыш	Пысықта-уыш
Тіл	+		+				
Жастардың		+			+		
Оқиды	+			+			
Шет елде		+					+
Кітаппен		+				+	
Болашақ		+			+		
Жоғары		+			+		

2-топ

Атауы	Тұрлау-лы мүше	Тұрлау-сыз мүше	Баста-уыш	Баянда-уыш	Анықта-уыш	Толықта-уыш	Пысықта-уыш
Білу	+			+			
Ақылды		+			+		
Кітапты		+				+	
Сабақ	+		+				
Колледж де		+					+
Ұстаз	+		+				
Білімнің		+			+		

«Семантикалық карта» стратегиясы

Сабақтың ортасы «QR код» әдісі «Менің қалпағым» әдісі	Талап құндылығы Қазіргі жастардың сөздік қоры өте аз. Неге? Өйткені қазіргі жастардың көпшілігі кітапханаға барып кітап оқымайды, тіл байлығын дамытпайды. Қазыбек би секілді би-шешендердің асыл сөздерін оқымайды. Кітап – бүгінгі күн тұрғысынан алғанда да маңызын жоймаған дүние. Сондықтан қазіргі жастарға кітап оқып, тіл байлығын дамытуы талап. 2-тапсырма QR код арқылы берілген сөйлемдерді сөйлем мүшелеріне талдау. 1-топ 2-топ Сергіту сәті «Менің қалпағым» әдісі білім алушылардың ақыл-ойын дамыту мақсатында ойын ойнатылады.
Сабақтың соңы (Қорытындылау үшін қолданылатын әдіс тәсілдер) «Баспалдақ» әдісі «Ми» әдісі	Ар-ұят құндылығы: Кітапханаға бармақ түгілі, кітаптың ішіне, сыртына сурет салып, жазу жазып, кітапты қорлайтындар қаншама?! Ол әрбір адамның ар-ұятына байланысты болады. Сонымен қоса, оқу орындарында кітаптың қадірі жайлы көбірек айтылса, нұр үстіне нұр. Сабақты бекіту Сабақты бекіту сұрақтары «Баспалдақ» әдісі арқылы өтеді. Білім алушылар берілген сөздердің қай сөйлем мүшесіне жататындығын анықтап, баспалдаққа жазуы керек. 1. Медициналық 2. Білім алушыларға 3. Емдейді 4. Биыл 5. Дәрігер 6. Тіл 7. Көп 8. Маңызды Кері байланыс Кері байланысты студенттер «Ми» әдісі арқылы көрсетеді.
Білімдерін бағалау «Жұлдызша бағалау» әдісі	Білім алушыларды 100 баллдық жүйемен бағалау. Сонымен қоса, «Жұлдызша бағалау» әдісі арқылы білім алушылардың сыни ойлауын дамыта отыра, әділ бағалау.
Үй тапсырмасы (Ізденуге берілетін тапсырмалар)	Тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем мүшелеріне қатысты көркем әдебиеттен мысалдар жазу.

ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН

*БОЛТАБАЕВА Азиза Бакытқызы,
Авиценна атындағы жоғары медициналық
колледжінің тарих пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы*

1. Жалпы мәліметтер	
Сабақтың түрі:	Жаңа сабақ
2. Сабақтың мақсаты, міндеттері	
Мақсаты	Міндеттері
Білімділік: білім алушыларға Ұлы Отан соғысы жайлы мағлұмат беру, Қазақстандағы Ұлы Отан соғысы жылдарындағы жағдай, жеңіске қосқан Қазақстандықтардың үлесі жайлы және Ұлы жеңістің тарихи маңызы туралы білім алуға көмектесу.	• Қазақстандық жауынгерлердің еліне деген патриоттық сезімдерін көрсетіп, Екінші дүниежүзілік соғысының жеңісіне қосқан үлесін талдай алады;

Дамытушылық: тақырыпты меңгерте отырып Ұлы жеңіс жайлы білімдерін дамыту, ойлау қабілеттерін арттыру, нақты мәліметтерді қабылдау дағдыларын қалыптастыру. Тәрбиелік: жеңістің маңызын түсіндіру арқылы Отанға деген сүйіспеншілік сезіміне, патриоттыққа, отансүйгіштікке тәрбиелеу, өз елінің тарихына қызығушылығын арттыру.	• Ұлы Отан соғысының батырларының, Бауыржан Момышұлының батырлық, ерлік істері туралы деректерді талдап, пікірлерін дәлелдей алады; • Қазақстандықтардың Ұлы Жеңіске қосқан үлесіне баға беріп, Бауыржан Момышұлының батырлық, тұлғалық қасиетін айқындап, ой тұжырымдайды.
3. Күтілетін нәтижелері	Ұлы Отан соғысына ерлікпен қатысқан тұлғаларымыздың атын өшірмей дәріптеу. Бүгінгі сабақта аты аталатын батырларымыздың ерліктерін біліп қана қоймай, терең меңгеру.
4. Қажетгі ресурстар	
Оқу-әдістемелік құралдар, анықтамалық әдебиеттер	1. Ұлы Отан соғысы (1941-1945) Жеңісінің 50 жылдығына арналады. Т.3: Алматы қаласы: Отан қорғау жолында құрбан болған алматылық боздақтарға ескерткіш-кітап / Бас ред.: Ә.Нысанбаев. - Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2000. – 260 б.: портр. 2. Талдахметов СШ. Қазақстан тарихы «Шын» Алматы. 2015 ж. 196 б. 3. Х.К. Ермұханова. Шың. Қазақстан тарихы. Алматы 2004 ж. 60-66 бет.
Техникалық құралдар, материалдар	Интерактивті тақта, « Wordwall» бағдарламасы, видеоролик, презентация. Соғыс туралы картиналар, Қазақстандық Кеңес Одағы Батырларының суреті, үлестірмелі материалдар, көрнекіліктер.
5. Сабақтың барысы	
Сабақтың басы	I. Ұйымдастыру кезеңі: 1. Білім алушылар зейінін сабаққа аудару; 2. Оқу құралын тексеріп түгендеу; 3. Топқа бөлу («кино билеті» әдісі арқылы білім алушылар екі топқа бөлінеді) II. Құндылықтарға баулу: Жалпы ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім. III. Үй тапсырмасы: «КСРО-дағы депортация, оның Қазақстандағы демографиялық жағдайға әсері» 1-топ I-тапсырма «Tarsia Maker» әдісі. Берілген сұрақтарды сәйкестендіру арқылы өткен сабақты қорытындылау. Сұрақтары: 1) Поволжье аудандарын мекендейтін немістерді жер аудару қай жылы басталды? 2) «Бандиттік-бүлікшіл топтар ұйымдастырды» деген айып кімдерге тағылды? 3) «Коммунизмге қарсы шықты» деп кімдерді көшірді? 4) Депортация деген не? 5) Қиыр Шығыстан көшірілген корейлер саны қанша? 6) Ең алғашқы жер аударылғандар кімдер? 7) 1954-64 жж. Қазақстанға қанша адам келді? 8) 1989 ж санақ бойынша Қазақстанда қанша ұлт өкілі тұрады? 9) Кавказ тұрғындары қай жылы көшірілді? 2-топ «Бинго ойыны» арқылы кез-келген сұрақтарға жауап береді. Сұрақтары: 1) Этностық белгілері бойынша нешеге бөлінді, қалай аталды? 2) 1934-1944 жылдары көшірілгендерді қалай атады? 3) 1936 жылы арнайы қоныс аударылғандар саны нешеге жетті? 4) Тоталитарлық тәртіптің құрсауына алғашқылардың бірі болып іліккен халық? 5) Күрдтер қай жылы «сенімсіз халықтар» қатарына жатқызылды? 6) «Фашистік басқыншылармен жақындасты» деген желеумен көшіріліп, ұлттық автономиялары жойылған халықтар? 7) Қай жылы Қазақстанға көшірілген шешендер мен ингуштардың саны 406 мың адамға жетті? 8) Қалмақ АКСР-інен 2,2 мың адам Қазақстанның қай қаласына көшірілді? 9) 1944 жылы қарашада Қазақстанға әкелінген ұлт? 2-тапсырма. «Фишбоун» әдісі арқылы үйге берілген тақырыпты қорытындылау. Бұл жерде екі топқа сұрақ беріледі, осы проблеманы анықтап және одан шығу жолдарын қарастырады. 1-топ Халықтарды күштеп депортациялау неліктен жүзеге асырылды? 2-топ Депортацияланған халықтардың сол кездегі жағдайы қандай болды?
Сабақтың ортасы	IV. Жаңа сабақ «Видеоролик» арқылы түсіндіріледі. I-тапсырма (1-топ) Wordwall бағдарламасы «Шатасқан сөздер» бөлімі. Берілген сөздерден сөйлем құрастыр. 1. Танкімен, авиациямен, мемлекет, және, қызыл, жарактандыруға, ерекше, армия, бөлді, көңіл.

	2.Шымкент,түбінде, Мәскеу, теміржол, жүріп, шайқастар, торабының, жатқан, комсо-молдары, кездің өзінде-ақ, танк, «Қазақстан комсомолы» қаржы, колоннасына, берді,ауыр, жинап. 3.Оқушылар, масақ, металл, жүздеген, сынықтарын, мың, жинады, терді. 4.Өздері,4млн сомнан, олар, «Қазақстан пионері», қорына, астам, тапқан, ақшасын, аударды. 2-топ «Пицца» әдісі арқылы сәйкестендіру. Білім алушылар берілген пицца қоспаларын сәйкес тұсына қою арқылы орындайды. 1.Бауыржан Момышұлы. • 1910 жылдың 24 желтоқсан. • Жамбыл облысы, Жуалы ауданы, Мыңбұлақ ауылы. • Қызтумас. • «Қызыл Жұлдыз» ордені. • «Офицер күнделігі» . 2.Әлия Молдағұлова. • Табын руы. • Снайперлер мектебі. • 30-дан аса сарбаздары мен офицерлерінің көзін жойған. • Монакова ауылы. • 54-ші арнайы атқыштар бригадасы. 3.Мәншүк Мәметова. • Жасқұс ауылы. • Мәнсия. • «Максим» пулеметі. • Қызыл Армия, 21-інші атқыштар дивизиясы. • Шеркеш руы. 2-тапсырма «Дұрыс немесе бұрыс» әдісі.Тақырыпқа байланысты аталған факттердің дұрыс немесе бұрыс екенін айтады. I топ 1) Сталинград шайқасында қаза тапқандар саны 1млн. 2) Ленинградты қоршауға алған кезде, 872 күннің ішінде қаланың 1,5 миллион адамы көз жұмды. 3) Кеңес Одағында «Жеңіс күні» мерекесі, тек 1945 жылдан бастап мейрам ретінде қабылданды. 4) Яков Джугашвили Сталиннің немересі . 5) Соғысқа 60 мыңнан астам ит қатысты. II топ 1) Соғыстың алғашқы кезеңінде 14 атқыштар және атты әскер дивизиясы, 6 бригада құрылып, майданға жіберілді. 2) Алматы, Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан, Қырғызстаннан шақырылған жігіттерден 316-атқыштар дивизиясы құрылып, оның командирі генерал И.Павлов болды. 3) Кеңес Одағы бойынша 27 млн адам опат болса, соның 13% қазақ. 4) Қазақстаннан 397 адам КСРО батыры атағын алған. 5) Ұлы Отан соғысындағы ерліктері үшін Кеңес Одағының Батыры атағын алған қазақстандықтар-497, оның ішінде қазақтар-97.
Сабақтың соңы	Wordwall бағдарламасы «Тарихи шындық» бөлімі. Тиісті сандарды бос орынға орналастыр. 1.Республика.....мың көшірілген адамдарды қабылдады. 2.Соғыс қарсаңында Қазақстанға.....мың поляк айдап әкелінген болатын. 3.Еділ бойындағы.....мыңнан астам неміс Қазақстанға әкімшілік жолмен көшірілді. 4.КСРО Мемлекеттік Қауіпсіздік Комитеті Басқармасының 1945жылғы қазан айындағы мәліметтері зорлықпен жер аударылғандардың саны.....мыңға жуық адам болғанын айғақтайды.
Білімдерін бағалау	«Ми» бағалау парағы арқылы сабақтан жинаған балды белгілейді.Кері байланыс жасайды.
Үй тапсырмасы	«Ерлік әсте ұмытылмайды» тақырыбында эссе жазу.

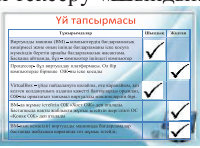

МОБИЛЬДҮ ҚҰРЫЛҒЫЛАРДЫҢ СИПАТТАМАСЫ

ҚУАТБАЕВА Жанат Уринбайхановна,
«Ұзын-Ата» жалпы білім беретін мектебінің
информатика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Шардара ауданы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	11.1.1.1 - мобильді құрылғылардың негізгі компоненттерінің сипаттамаларын салыстыру: планшеттер, телефондар 11.1.2.2 - аппараттық және программалық қамтамасыз етуде даму заңдылықтарын сипаттайтын мысалдар келтіру
Сабақтың мақсаты:	Барлық оқушылар: Мобильді құрылғылар қандай сипаттамаларға ие екенін біледі; Көптеген оқушылар: Мобильді құрылғылардың негізгі құрамдастарының сипаттамаларын салыстырады: планшеттер, телефондар; Кейбір оқушылар: Аппараттық және программалық қамтамасыз етудің даму заңдылықтарын сипаттайды.

Сабақтың барысы:

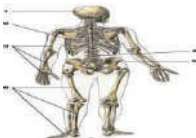
Сабақтың кезені/ уақыт	Педагогтың әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурсгар
Сабақтың басы	1.Оқушылармен амандасу. Сыныпты топқа біріктіру 1-топ- Смартфон тобы 2-топ – Планшет тобы Үй тапсырмасын тексеру «Шындық -жалған» әдісі арқылы тексеру Өзара бағалау: «Дұрыс. Қате». Ой қозғау. «Миға шабуыл» әдісі. Мұғалім өткен сабақпен жаңа сабақты ұштастыру мақсатында оқушыларға жұмбақ қояды. Көзге түртсең сөйлейді, Көзім ауырды демейді. Сұрауға жауап береді, Адамға осы керегі. телефон Оқушылар ұжымдық үлгіде жауап береді. Өзара бағалау: «Дұрыс. Қате».	1.Мұғаліммен амандасады.		Жұмыс дәптері
Сабақтың ортасы	Педагог бүгінгі сабақтың мақсаттарымен таныстырады: мобильді құрылғылардың қандай сипатқа ие екенін; құрылғылардың негізгі құраушы бөліктерінің сипаттамаларын қалай салыстыруға болатынын; етудің қандай даму заңдылықтарының бар екенін білетін боласыңдар. – Жалпы мобильді құрылғылардың сипаттамаларын дизайн, техникалық және программалық қамтамасыз ету деп бөлуге болады. Дүкенге кірсен, сөрелердегі түрлі смартфондарға көзің түседі. Сендер алдымен оның дизайнына назар аударасың, содан кейін ғана құрылғының техникалық сипаттамасын оқып шығасыңдар. Негізгі ұғымдар	Мұғалімді тыңдайды Сабақтың тақырыбын дәптерге жазады. Сабақтың мақсаттарымен танысады.		Презентация

	Мобильді құрылғы-Мобильная устройство- Mobile device Смартфон- смартфон- smartphone Планшет- планшет- tablet Дизайн- дизайн-design 1-тапсырма «Адасқан сөздер» әдісі Wordwall.net ресурсы Дескриптор: -жаңа сабақ бойынша сөйлем құрастырады, -аккумулятордың сыйымдылығының өлшем бірлігін анықтайды. 2-тапсырма. Топтық жұмыс 1-топ Смартфон тобына Венн диаграммасы Планшет пен смартфонның арасындағы айырмашылық пен ұқсастықты Венн диаграммасына жазыңыз 2- топ Планшет тобына Kahoot – пен жұмыс Оқушылар құрастырылған тест тапсырмасын жылдамдықпен, дәлдікпен табу керек. Жоғары балл жинаған үш оқушыға орын беріледі Сабақты қорытындылау. Зерттеу жобасы Интернет көзін пайдаланып “Мобильді құрылғылардың пайдасы мен зиянын” анықтап қорытынды жасандар Дескриптор: -мобильді құрылғылардың пайдасы мен зиянын жазады -Қорытынды ой түйеді	1-тапсырманы орындайды Адасқан сөздерді ретке келтіреді Қағаз қиындыларынан фигура құрастырады Мобильді құрылғылардың 1-топ пайдасын 2-топ зиянын тауып айтады Өзін-өзі бағалау.	стикер Стикер 1-ші, 2-ші, 3-ші орын беру арқылы бағалау	https://wordwall.net/ru/resource/39479794 Плакат маркер Қағаз қиындылары Кахут платформасы Интернет көздері https://padlet.com/jkuatbaeva/hek1w5tp23gq93lb
Сабақтың соңы	1. Оқушыларға өзін-өзі бағалауды ұйымдастырады. 2. Кері байланыс: Padlet интерактивті тақтасы арқылы			https://padlet.com/jkuatbaeva/hek1w5tp23gq93lb
Үй тапсырмасы	Өздерінің телефондарын алып характеристикасын және артықшылықтарын дәптерге жазып келіндер.			

АДАМ ҚАҢҚАСЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ. ТІРЕК – ҚИМЫЛ ЖҮЙЕСІНІҢ РӨЛІ МЕН ҚЫЗМЕТІ

ТАҢЖАРОВА Баляш Нурадуллаевна,
«Ұзын-ата» жалпы білім беретін мектебінің биология пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Шардара ауданы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	8.1.6.1 Тірек-қимыл жүйесінің қызметтерін сипаттау			
Сабақтың мақсаты	Адам қаңқасының құрылысын анықтайды. Тірек қимыл жүйесінің қызметін сипаттайды			
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білу және түсіну, қолдану			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 мин	Ұйымдастыру кезеңі: Оқушылармен амандасу, түгендеу. -Психологиялық ахуал қалыптастыру Оқушылар шеңберге тұрып әр елдің амандасуы арқылы амандасып көңіл –күйлерін көтереді.Топқа бөлу 1-топ Бас сүйек 2-топ Омыртқа жотасы 3-топ Қол аяқ сүйектері «Серпілген сауал» (жеке жұмыс) әдісі арқылы өткен сабақты еске түсіру. Оқушыларға доп лақтыра отырып алдыңғы білімді еске түсіру мақсатында берілген сұрақтарға жауап береді 1. Қозғалыс дегеніміз не? 2. Өсімдіктер қозғалыс мүшелеріне нелер жатады? 3. Біржасушалылар қалай қозғалады? 4. Жануарлардың қозғалыс мүшелерін атаңдар? 5. Өсімдіктер қалай қозғалады? Оладың түрлерін атаңдар 6. Жануарлар әртүрлігіне байланысты олардың қозғалыс мүшесінде қандай ерекшеліктер бар	Оқушылар әр елдің амандасу салты арқылы қол алысады Сүйек бөліктерін таңдау арқылы 3топқа бөлінеді		Презентация. сүйек бөліктері
Өткен білімді еске түсіру		Оқушылар өткен сабақты еске түсіру арқылы сұрақтарға жауап береді.	ҚБ «Бағдаршам әдісі Дескриптор: -оқушылар берілген сұрақтарға жауап береді -өткен білімді еске түсіреді	Доп, презентация
Сабақтың ортасы 25 мин	Жаңа сабаққа кіріспе Интерактивті тақтадан бүгінгі сабаққа байланысты видео жазба көрсетіледі. Мұғалім жаңа сабақ бойынша түсіндірме жүргізеді 1-тапсырма «Суреттер сөйлейді» әдісі (ТЖ) Суретте адам қаңқасының макеті берілген	Оқушылар жаңа сабаққа қатысты видеожазбамен танысады, мұғалім түсіндірмесін тыңдайды Топпен берілген тапсырма бойынша суретті пайдаланып, өзара талдау жасайды		Бейнежазба сілтемесі https://www.google.com/search?q=%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BC+%D2%9B%D0%B0%D2
	1-топ А. Суретті пайдаланып адам қаңқасының бөлімдерін жазыңдар 2-топ Б.Суретті пайдаланып, адам сүйектерінің түрлерін (пішіні,құрылысы) сипаттап жазыңдар 3-топ С. Суретті пайдаланып, адам қаңқасының қызметін		Дескриптор: -Адам қаңқасы құрылысының бөлімдерін көрсетеді. -адам қаңқасының түрлерін сипаттайды	

Е.Б.Қ оқушыға арналған тапсырмасы: Сөйлеуінде кемістігі бар оқушылар үшін Функционалдык сауаттылыққа арналған тапсырма. 10мин	жазындар 2-тапсырма «Жұбыңмен бөліс» әдісі «Иә немесе Жоқ» тапсырмасы (Жұптық жұмыс) Кестеле берілген тұжырымды иә немесе жоқ екендігін анықтайды <table border="1" data-bbox="370 332 893 952"> <thead> <tr> <th>Тұжырым</th> <th>Иә</th> <th>Жоқ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.Қаңқа ағза тірегі,ал бұлшықеттер қимыл қозғалысты қамтамасыз етеді</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.Жүрек пен өкпені кеуде қуысының сүйектері қорғайды</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.Сүйек құрамында минералды тұздар мен микроэлементтер болмайды</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>4.Сүйектер бір бірімен бұлшықет ұлпасы арқылы байланысады</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>5.Бұлшықеттер қаңқаға бекиді,олар иқимыл қозғалысқа жауап береді</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>6.Сүйек кемігінде қан жасушалары түзіледі</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>7.Сүйек кез келген қозғалыста (жүгіру,секіру т.б) азғаның барлық мүшелеріне таяныш (тірек)болып табылады</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> «Биологиялық диктант» 1.Дене қаңқасына.....мен.....жатады. (омыртқа жотасы, кеуде қуысы) 2.Адам қаңқасының сүйектері..... және болып жүктеледі (қысқа, жалпақ, ұзын) 3.....кезде адамның омыртқа жотасы қисайып, шығып бүкірейіп қалуы мүмкін. (дұрыс отырмаған кезде) 4.Дене қозғалысы жиырылуы есебінен жүзеге асады. (қаңқа бұлшықеттерінің) 5..... қуысының сүйектері жүрек пен қорғайды. (кеуде,өкпе) «Дәрігерлер дабылы» (мәтін) кешенді тапсырма Дәрігерлердің пайымдауы бойынша Кока-кола сусыны балалардың бас сүйегіне, ойлау қабілеттеріне орасан зор зиян келтіреді. Жалпы газдалған сусынды мөлшерден тыс пайдалану адам ағзасына кальций, темір секілді ең маңызды элементтерді жойып есесіне құрамындағы есірткі зат өміріңізді екі есеге қысқартады. Өйткені күшті газдалған бұл сусынның құрамында канттың мөлшерден көп екені анықталған. Адам денесіндегі гармондардың түзілуіне кері әсерін тигізіп, жиі қолданғандық шамадан тыс семіруге әкеледі. Қан қысымын көтеріп, жүйке жүйесінің ауытқушылығын және ойлау қабілеттерін отырғызып тастайтын да қасиеті бар екен. Зерттеу кезінде тіс үлгісінің қалыбына 5 литр сокты құйып, тәулік бойына қалдырып кеткен, нәтижесінде тіс орнына ақ ұнтақтығын ғана көреді.Сусынның құрамында қанайналымын баяулатып, аққан ауруына әкелетін жасанды бояғыштары бар. Сусынның құрамы: -Қант -Көміртек диоксиді (Е 290) -Бояғыштар : кантколлері (150), кармазин (азорубин) (Е 122) -Ортофосфор қышқылы (Е 338)	Тұжырым	Иә	Жоқ	1.Қаңқа ағза тірегі,ал бұлшықеттер қимыл қозғалысты қамтамасыз етеді			2.Жүрек пен өкпені кеуде қуысының сүйектері қорғайды			3.Сүйек құрамында минералды тұздар мен микроэлементтер болмайды			4.Сүйектер бір бірімен бұлшықет ұлпасы арқылы байланысады			5.Бұлшықеттер қаңқаға бекиді,олар иқимыл қозғалысқа жауап береді			6.Сүйек кемігінде қан жасушалары түзіледі			7.Сүйек кез келген қозғалыста (жүгіру,секіру т.б) азғаның барлық мүшелеріне таяныш (тірек)болып табылады			Оқушылар жұптық жұмыста берілген кестедегі тұжырымды иә немесе жоқ екендігін анықтап жазады Оқушылардың жеке ерекшеліктеріне қарай берілген кілт сөздерді пайдаланып, биологиялық диктантты орындайды Оқушылардың алған білімдерін өмірде қолдану мақсатында функционалды сауаттылықты дамытуға арналған тапсырманы орындайды	-адам қаңқасының қызметтерін анықтайды Жалпы 36 ҚБ Бағдаршам әдісі Дескриптор: - тірек қимыл жүйесі қызметінің тұжырымын анықтайды ҚБ Өзара бағалау Дескриптор -көп нүктенің орнына тиісті сөздерді тауып жазады ҚБ Мадақтау сөздері Дескриптор -мәтінмен жұмыс жасайды -мәтіндегі ақпараттарға сүйеніп сұрақтарға жауап береді -өз ойларын ортаға салып, қорытынды жасайды Жалпы 3балл ҚБ	%A3%D2%9B%D0%B0%D1%81%D1%8B%D0%BD%D1%8B%D2%A3+D2%9B%D2%9B1%D1%80%D1%8B%D0%B1%D1%8B%D1%81%D1%8B&source= Оқулық A3 парағы презентация A4 парағы презентация https://bilimainasy.kz/21-24-02-03/
Тұжырым	Иә	Жоқ																										
1.Қаңқа ағза тірегі,ал бұлшықеттер қимыл қозғалысты қамтамасыз етеді																												
2.Жүрек пен өкпені кеуде қуысының сүйектері қорғайды																												
3.Сүйек құрамында минералды тұздар мен микроэлементтер болмайды																												
4.Сүйектер бір бірімен бұлшықет ұлпасы арқылы байланысады																												
5.Бұлшықеттер қаңқаға бекиді,олар иқимыл қозғалысқа жауап береді																												
6.Сүйек кемігінде қан жасушалары түзіледі																												
7.Сүйек кез келген қозғалыста (жүгіру,секіру т.б) азғаның барлық мүшелеріне таяныш (тірек)болып табылады																												

Сабақтың соңы Сабақты бекіту 3 мин	-Кофеин -Табиғи хош иістендіргіштер Тапсырма 1 1.Коко кола сусынының құрамындағы зиянды заттар қатарын табыңыз: А.қант,С-диоксиді,бояғыштар, E338, E122 Б.су, қант, бояғыштар, қышқылдар С.газ, қант, С-диоксиді, қоспалар Д.су, газ, бояғыштар, ақуыздар,Са,Мg Тапсырма 2 «Ия немесе жоқ» тапсырмасы Берілген мәтінді падаланып, тапсырманы орындайды	Оқушылар бүгінгі сабақта алған білімдерін бекіту мақсатында сұрақтарға жауап береді.	Платформа арқылы бағалау ҚБ.Бағдаршам әдісі.	hvycttpts://create.kahoot.it/details/e2a3e8f9-face-4cba-957f-2fbeb6e6d7d0															
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Тұжырым</th> <th>Иә</th> <th>Жоқ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.Газдалған сусынды көп пайдалану Са,темір секілді ағзадағы маңызды элементтерді жояды.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.Газды сусын ағзаға энергия береді, зат алмасуды жақсартады.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.Газды сусындарда шамадан тыс, сол себепті кейбір аурулардың пайда болуына мүмкіндік береді.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>4.Газды сусын қан айналымды жақсартады,жасанды бояғыштар терінің жұмысын жақсартады.</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>				Тұжырым	Иә	Жоқ	1.Газдалған сусынды көп пайдалану Са,темір секілді ағзадағы маңызды элементтерді жояды.			2.Газды сусын ағзаға энергия береді, зат алмасуды жақсартады.			3.Газды сусындарда шамадан тыс, сол себепті кейбір аурулардың пайда болуына мүмкіндік береді.			4.Газды сусын қан айналымды жақсартады,жасанды бояғыштар терінің жұмысын жақсартады.		
	Тұжырым				Иә	Жоқ													
1.Газдалған сусынды көп пайдалану Са,темір секілді ағзадағы маңызды элементтерді жояды.																			
2.Газды сусын ағзаға энергия береді, зат алмасуды жақсартады.																			
3.Газды сусындарда шамадан тыс, сол себепті кейбір аурулардың пайда болуына мүмкіндік береді.																			
4.Газды сусын қан айналымды жақсартады,жасанды бояғыштар терінің жұмысын жақсартады.																			
Тазалық әдісі Сабақты қорытындылау мақсатында оқушылар тазалық әдісі арқылы өз ойларын чемодан, себет, етартқыш суреттеріне апарып, өз ойларын стикерге жазып жапсырады.																			
Кері байланыс		Оқушылар сабаққа кері байланыс жазып қалдырады.																	
Үйге тапсырма	Адам қаңқасының құрылысына тест құрап келу.																		

XX ғасырдың 40-80 жылдарындағы әдебиет пен өнердің дамуы

*АБДИМУРАТОВА Дамегул Рыскуловна,
М.Исламқұлов атындағы жалпы білім беретін мектебінің тарих пәні мұгалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы*

Сабақтың тақырыбы:	XX ғасырдың 40-80 жылдарындағы әдебиет пен өнердің дамуы. Зерттеу сұрағы: Кеңестік идеология қазақ мәдениетінің дамуына қалай әсер етті?			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	9.2.2.1 кеңестік әдебиет пен өнер туындыларында қоғамдық өмірдің бейнеленуін талдау; 9.2.2.2 Мұхтар Әуезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орнын бағалау			
Сабақтың мақсаты	XX ғ. II жартысындағы Кеңестік Қазақстанның әдебиеті мен өнерін сипаттау; М. Әуезовтың әлем әдебиетіндегі орнын бағалау			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі//уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Ұйымдастыру Өзін-өзі тексеру	Педагогтің әрекеті Амандасу. Психологиялық ахуал қалыптастыру. «Миға шабуыл» әдісі арқылы» үй тапсырмасы	Оқушылар өз ойларын ортаға салады.	Өзіндік баалау	Қазақстан тарихы-9сынып

Өткен білімді еске түсіру 5 минут	сұрау? Сұрақтары: 1.Білім беру реформасы қай жылы қабылданды? 2.40-50 жж жалпыға бірдей неше жылдық білім беру енгізілді? 3.Қазақ мектептерінің азаюының себептері? 4.Қай тілдегі мектептер жаппай ашылды? 5.1950 жылдың соңында Қазақ КСР ҒА-ның жүйесінде ғылыми –зерттеу жұмыс істеді?	Оқушылар жауаптары арқылы жаңа тақырыпқа көшу		Алматы; Атамұра – 2019 Б.ҒАяған А.Б Сатанов																																																												
Жаңа білім 5 минут	«Wordwall» платформасы арқылы; Оқушылардың сабаққа қызығушылығын ояту үшін кеңестік заманның ақын-жазушыларының суреттер топтамасын көрсетіп, қайсымен, қандай шығармасымен таныс екендігін сұрау:М.Әуезов, С.Мұқанов, Ғ.Мұстафин, М.Иманжанов, Ғабит Мүсірепов І.Есенберлин. ЕББҚ ететін оқушыға Бейнебаяннан фотосуреттерден көрген мәліметтерін жинақтап үш түсінік немесе идеяны және адамдарды тізіп жаз. Жеке жұмыс; «Кинометафора» әдісі арқылы кестені толтырады Сурет арқылы оқушылар бір жазушыны таңдап оның туындысын, идеясы мен құндылығын анықтап өз ойын, ой-пікірін білуге болады. Әдебиет жазушылары <table border="1" data-bbox="365 883 885 1148"> <thead> <tr> <th>Есімі</th> <th>Туындылары</th> <th>Мазмұны, негізгі идеяс</th> <th>Құндылықтары</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ә.Нұрпейісов</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>І.Есенберлин</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>С.Мұқанов</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Б. Момышұлы</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ғ. Мүсірепов</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Есімі	Туындылары	Мазмұны, негізгі идеяс	Құндылықтары	Ә.Нұрпейісов				І.Есенберлин				С.Мұқанов				Б. Момышұлы				Ғ. Мүсірепов				ақын- жазушылардың суреттер топтамасын көріп, қайсымен, қандай шығармасы мен таныс екендігін айтады. Дескриптор: 1 Жазушылардың туындыларын атайды, шығармалардың негізгі идеясын анықтайды 2.Кенес дәуірінде, бүгінгі күндегі құндылығын атайды	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байланыс беріп отырады «Ең үздік жауап» «Алақан-жұдырық» «Жұлдызшалар» Берілген дескриптор бойынша бір бірінің жұмысын бағалайды. «Ең үздік жауап»	https://wordwall.net/ru/resource/39002320																																				
Есімі	Туындылары	Мазмұны, негізгі идеяс	Құндылықтары																																																													
Ә.Нұрпейісов																																																																
І.Есенберлин																																																																
С.Мұқанов																																																																
Б. Момышұлы																																																																
Ғ. Мүсірепов																																																																
5 минут 5 минут 15 минут	Әдебиет жазушылары <table border="1" data-bbox="365 883 885 1148"> <thead> <tr> <th>Есімі</th> <th>Туындылары</th> <th>Мазмұны, негізгі идеяс</th> <th>Құндылықтары</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ә.Нұрпейісов</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>І.Есенберлин</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>С.Мұқанов</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Б. Момышұлы</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ғ. Мүсірепов</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> Жұптық жұмыс; Оқушыларға бейнеролик арқылы М.Әуезов туралы бейнетүсіндіруді ұсыну, жұппен мына сұрақтарды талқылау: Дескриптор; • М.Әуезовтың қазақ әдебиетіндегі орны қандай? • Неліктен Әуезов әлемге танымал болды? • М.Әуезовтың әлемдік деңгейде танылуының қазақ ұлты үшін маңызы қандай? Тапсырмалар; 1-топ Музыка тобы Берілген әншілердің ролі мен жетістіктерін анықтайды <table border="1" data-bbox="365 1572 852 1779"> <thead> <tr> <th>Есімі</th> <th>ролі</th> <th>жетістіктері</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Р.Бағланова</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Р.Рымбаева</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ә.Дінішев</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ш. Қалдаяқов</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Н.Тілендиев</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> 2-топ Кино тобы <table border="1" data-bbox="365 1825 885 2054"> <thead> <tr> <th>Атауы</th> <th>Режиссері, мазмұны</th> <th>Жетістіктері</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Қыз Жібек</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Менің атым қожа</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Транссібір экспресі</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Біздің сүйікті дәрігер</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Алдар Көсе</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> 3-топ Ақындар тобы	Есімі	Туындылары	Мазмұны, негізгі идеяс	Құндылықтары	Ә.Нұрпейісов				І.Есенберлин				С.Мұқанов				Б. Момышұлы				Ғ. Мүсірепов				Есімі	ролі	жетістіктері	Р.Бағланова			Р.Рымбаева			Ә.Дінішев			Ш. Қалдаяқов			Н.Тілендиев			Атауы	Режиссері, мазмұны	Жетістіктері	Қыз Жібек			Менің атым қожа			Транссібір экспресі			Біздің сүйікті дәрігер			Алдар Көсе			Дескриптор: 1. Аталған музыка саласы өкілдерінің ролін анықтайды (әнші, композитор, т.б) 2.Сол кезеңдегі жетістіктерін анықтайды; Дескриптор: 1.Аталған фильмдердің режиссерін, негізгі сюжетін анықтайды 2.Қандай жетістіктерге ие болғандығын анықтайды Дескриптор; Берілген саладағы танымал тұлғаларды/туындыларды анықтау; Негізгі бағыттарын, мазмұнын сипаттау, дәлелдер келтіру; Кенес заманындағы ролін анықтау	Берілген дескриптор бойынша бір бірінің жұмысын бағалайды.	Суреттер арқылы
Есімі	Туындылары	Мазмұны, негізгі идеяс	Құндылықтары																																																													
Ә.Нұрпейісов																																																																
І.Есенберлин																																																																
С.Мұқанов																																																																
Б. Момышұлы																																																																
Ғ. Мүсірепов																																																																
Есімі	ролі	жетістіктері																																																														
Р.Бағланова																																																																
Р.Рымбаева																																																																
Ә.Дінішев																																																																
Ш. Қалдаяқов																																																																
Н.Тілендиев																																																																
Атауы	Режиссері, мазмұны	Жетістіктері																																																														
Қыз Жібек																																																																
Менің атым қожа																																																																
Транссібір экспресі																																																																
Біздің сүйікті дәрігер																																																																
Алдар Көсе																																																																

5 минут	<table border="1"> <tr> <th>Есімі</th> <th>шығармалары</th> <th>жетістіктері</th> </tr> <tr> <td>М.Шаханов</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>О.Сүлейменов</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>М.Мақатаев</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Қ.Мырзалиев</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ф.Оңғарсынова</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Есімі	шығармалары	жетістіктері	М.Шаханов			О.Сүлейменов			М.Мақатаев			Қ.Мырзалиев			Ф.Оңғарсынова			Дескриптор «Жүзден жүйрік.....» Bilim Lend платформасының қалыптастыру тапсырмаларын жылдам әрі тез орындау арқылы жүйрік топты анықтау Ерекшелігін Сипаттайды	Суреттер арқылы Суреттер арқылы
	Есімі	шығармалары	жетістіктері																		
М.Шаханов																					
О.Сүлейменов																					
М.Мақатаев																					
Қ.Мырзалиев																					
Ф.Оңғарсынова																					
Топтық жұмыс «Жүзден жүйрік.....» Bilim Lend платформасының қалыптастырушы тапсырмаларын орындау «Жүзден жүйрік.....» ЕБҚ оқушы (көру және есту қабілеті төмен) сұрақтарға жауапты жазбаша ұсынады.																					
Бекіту 5 минут	Топтық шығармашылық жұмыс Сабақты қорытындылау «Кеңестік идеология қазақ мәдениетінің дамуына үлкен әсер етті» сіз бұл тұжырыммен қаншалықты келісесіз? Үйге тапсырма XX ғасырдың 40-80 жылдарындағы әдебиет пен өнердің дамуы	Сабақтың тақырыбын қорытындылау	Мадақтау Ақпараттық карточка А4, конспект																		
Кері байланыс	Сабақ соңында оқушылар «Тик ток, инстаграм, ватсап» арқылы бойынша рефлексия жүргізеді: • Мен тақырыпты түсіндім, бірақ сұрақтарым бар • Мен тақырыпты толығымен түсіндім • Мен тақырыпты түсіне алмадым көмек керек	Тақырып бойынша не түсінгісі келетінін, тақырыпты толығымен түсінгенін, не түсінбегенін жазады	Оқушылар бағалай критерийлерімен өз деңгейлерін бағалайды																		

ТҮБІРЛЕС СӨЗДЕР

ШЫНЫБЕКОВА Алия Усиповна,
"Теспе" жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі.
 Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	3.2.3.1 мәтін мазмұны бойынша пікір білдіруге бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап беру 3.4.2.1 негізгі түбірге жұрнақтар жалғау арқылы туынды сөз жасау, түбірлес сөздердің мағынасын ажырату
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар: мәтін бойынша пікір білдіруге бағытталған сұрақтар құрастырып, оған жауап бере алады. Негізгі түбірге жұрнақтар жалғау арқылы туынды сөз жасап, түбірлес сөздердің мағынасын ажырата алады. Көптеген оқушылар: мәтіндерді салыстырып, өз пікірін ашып айта алады. Түбірлес сөздерді өзара салыстырып, қорытынды жасайды. Кейбір оқушылар: мәтін желісімен досының өмірбаянын айтады. Түбірлес сөздерге мысалдар мен дәлелдер келтіреді.

Бағалау критерийі	• Мәтіннің мазмұны бойынша пікір білдіретін сұрақтар құрастырады; • Мәтін мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді; • Негізгі түбірден түбірлес сөздер құрастырады; • Түбірлес сөздердің мағынасын ажыратады.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар										
Сабақтың басы 10 мин	Кіріспе Қайырлы күн, қадірлі қонақтар! Балалар, бүгін бізде ерекше күн. Бүгін сабаққа көптеген қонақтар қатысып отыр. Ендеше бүгінгі сабаққа шабыттанып қатысып, қанаттанып шығайық! Психологиялық ахуал; «Үміт шамы» үміт шамын қолына алып, бір біріне тілек айтады. Өткен тақырыпқа шолу: (Ү) А) Үйге берілген оқу тапсырмасы: 21-жаттығу. Бір дыбыс екі рет қайталанбайтындай етіп жаңа сөз жасап жаз. Ә) «Боулинг» әдісі; арқылы алдыңғы білімдерін бекітемін. Дескриптор: -туынды сөздерді анықтайды; -берілген сұрақтарға жауап береді; -анықтамасын айтып, мысалдар келтіреді. Кері байланыс беру ҚБ «Мадақтау» II Негізгі бөлім Білу және түсіну Жаңа материалды игеруге дайындау кезеңі. Интерактивті тақтада мына сөздер көрсетіледі. Су, суат, сушы, суық, сулы, сусын, сулық Дескриптор: -сөздердің мағынасын түсіндіреді; -түбір мен қосымшасын ажыратады; -түбірлес сөздер екенін анықтайды. ҚБ «Мадақтау» Анықтамамен жұмыс: Бір түбірден тараған сөздерді түбірлес сөздер деп атайды: <i>біл – білім – білімді – білгіш; өнер – өнерлі – өнерпаз.</i>	Шамды жағу арқылы тілек білдіреді Үйге берілген 21-жаттығуды қалай орындағанын түсіндіреді. Өткен тақырыпқа қатысты сөздерге жұрнақ, жалғау жалғап туынды сөз шығарады. Анықтамасын айтады Сөздерді оқып, мағынасын ашады. Сөздердің түбірі мен қосымшасын ажыратады. Анықтама сын айтады.	«Ауызша мадақтау» әдісі Жарайсың! Тамаша! Жақсы! «Таразы» әдісі ҚБ: 2 балл ҚБ: 2 балл «Таразы» әдісі ҚБ: 2 балл	Жеміс суреттері Бағалау парағы Ойын кестесі										
Сабақтың ортасы 10 мин	(Ү) 3- әрекет Тыңдалым. Оқулықпен жұмыс 22-жаттығу. Мәтінді оқып берілген кесте бойынша әңгімелейміз. «Сандар сөйлейді» әдісі; <table border="1"> <tr> <td>1904 жылы</td> <td>1928 жылы</td> <td>1929–1932жж</td> <td>1944 жылы</td> <td>1945–1956жж</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table> (Т) «Стоп кадр» әдісі Топ мүшелері мәтін бөлігін оқып, мәтін бойынша басқа топтарға арнап сұрақтар әзірлендер. 1 - топ: мәтіннің бірінші абзац бойынша сұрақтар әзірлеу. 2-топ мәтіннің екінші абзац бойынша сұрақтар әзірлеу. 3-топ: мәтіннің үшінші абзац бойынша сұрақтар әзірлеу. Дескриптор: -кесте бойынша мәтінді әңгімелейді. - мәтін мазмұны бойынша екі сұрақ құрастырады, жауап береді. - мәтінді «Ұтымды жауап» мәтінімен салыстырады. Кері байланыс ҚБ «Мадақтау»	1904 жылы	1928 жылы	1929–1932жж	1944 жылы	1945–1956жж						Мәтінді оқиды. - Кесте бойынша мәтінді әңгімелейді. - Мәтін мазмұны бойынша сұрақтар құрастырады, жауап береді. - Мәтінді «Ұтымды жауап» мәтінімен салыстырады. Оқушылар кері байланыс береді		Оқулық, тапсырма жазылған А4 парақтар
1904 жылы	1928 жылы	1929–1932жж	1944 жылы	1945–1956жж										

2 мин 10 мин	(Т)Саралау тәсілі Қолдану «Фри әдісі;» арқылы жүргізіледі. Түбір сөзден түбірлес сөздер жасау. Оқу, оқушы, оқулық, оқуға Сергіту сәті: «Ен үздік оқушы суреті» 4-әрекет (ҰЖ) Жазылым. 2- тапсырмада «Ойлан, жұптас, талқыла» әдісі 22 -жаттығу. Жастарын көрсете отырып, жас атауларын өсу ретіне қарай жүйелеп жаз. - Түбірлес сөздерді тап. Дескриптор: - жастарын көрсете отырып, жас атауларын өсу ретіне қарай жүйелеп жазады; - түбірлес сөздер: бала, балақайды тауып, олардың түбірлес сөздер екенін дәлелдейді. ҚБ «Мадақтау» (Т) Саралау тәсілі «Тапқырлар аядамасы» тапсырмасы арқылы жүргізіледі. Қарқынды оқушыға: - Түбірлес сөздердің түбір сөзін табындар. Балапан балалық. -Түбір сөзге жұрнақ жалғау арқылы түбірлес сөздер құраңдар. Сый, қой Қарқынды баяу оқушыға қосымша уақыт беріледі, жетелеуші сұрақтар қойылады. Дескриптор -түбірлес сөздердің түбірін табады; -түбірлес сөздердің мағынасын ажыратады; -түбірлес сөздер тобына жатпайтын сөздерді анықтайды; Кері байланыс ҚБ «Мадақтау» (Ұ) Жазылым Жинақтау 5-әрекет (Д) 3- тапсырмада дәптермен жұмыс	Түбір сөзден түбірлес сөз жасайды, сөздерді өзара салыстырады қорытынды жасайды. Қимылмен орындайды Жас атауларын өсу ретіне қарай жүйелеп тақтаға жазады. Түбірлес сөздерді табады. Түбірлес сөздердің түбірін табады.Түбір сөзге жұрнақ жалғау арқылы түбірлес сөздер құрайды.	ҚБ: 2 балл. ҚБ: 2 балл ҚБ: 2 балл ҚБ қойыла-ды.	Ойын кестесі Ойын кестесі Оқулық, дәптер, интерак-тивті тақта, бейнежаз-ба Суретті кестелер Оқулық, дәптер, интерак-тивті тақта
10 мин	А) 24-жаттығу. Жаңылтпашты жатқа жазындар. Дескриптор: - түбірлес сөздерді табады; -түбірлес сөздердің мағынасын түсіндіреді. ҚБ «Мадақтау»	Жаңылтпашты жатқа қатесіз жазады. Түбірлес сөздерді тауып,мағынасын ашады. Сұрақтарға жауап беріп, пікір білдіреді. -Сөздікті жазып, жатап алады.	ҚБ: 2 балл. ҚБ: 2 балл	Суретті кестелер Оқулық, дәптер, интерак-тивті тақта
Сабақтың соңы 3 мин	6-әрекет Рефлексияны « Әуе шары» әдісі арқылы береді.	Рефлексия жасайды. Топ басшысы қойған бағаларын талдап айтады.	ҚБ қойыла-ды.	

САБАҚ ЖӘНЕ ТАМЫР. САБАҚТЫҢ ІШКІ ҚҰРЫЛЫСЫ: ҚАБЫҚ, КАМБИҮ, СҮРЕК, ӨЗЕК. ТАМЫР АҰМАҚТАРЫ: БӨЛІНУ, ӨСУ, СОРУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ АҰМАҚТАРЫ

БАЙЗАҚ Ақмарал,
Бауыржан Момышұлы атындағы №22 жалпы білім беретін мектебінің биология пән мұғалімі.
Түркістан қаласы

Бөлім:	Заттардың тасымалдануы
Зерттеу сұрағы:	<u>Оқу мен оқытудағы тиімді әдістер арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру, жана сабақ барысы бойынша термин сөздерді талдау.</u>
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	7.1.3.3 - тамыр және сабақтың ішкі құрылысын зерттеу;
Сабақтың мақсаты:	<u>Барлық оқушылар үшін:</u> Білім алушылар сабақтың негізгі төрт қабаты туралы түсінік қалыптасады. Олардың қызметін сипаттайды. <u>Көпшілік оқушылар үшін:</u> Білім алушылар тамыр- топырақтан заттарды сіңіру мүшесі екенін танып біледі. Тамыр аймақтарын сипаттайды. <u>Кейбір оқушылар үшін:</u> Білім алушылар ағаштың қабаттарын және тамырдың аймақтарын жіктеп сипаттап көрсетіп бере алады.
Құндылықтарға баулу:	«Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы бойынша «Жалпыға бірдей еңбек қоғамы» құндылығына баулу. Бұл арқылы оқушыларда шығармашылық және сын тұрғысынан ойлауы, функционалдық сауаттылығы, қарым-қатынас жасау қабілеті мен жауапкершілігі артады. Сонымен қатар өмір бойы оқуға, еңбеу етуге, Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілікке деген дағдысы қалыптасады.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы Қызығушылықты ояту 7 мин.	I.Ұйымдастыру кезеңі: а) Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Психологиялық жағымды ахуал туғызу үшін «Жылы лебіз» әдісін пайдаланып, оқушылар бір-біріне жақсы тілектерін білдіреді. «Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы: қабық, камбий, сүрек, өзек. Тамыр аймақтары: бөліну, өсу, сору және өткізу аймақтары.» тақырыбына қатысты терминсөздер бойынша оқушылар топқа бөлінеді. 3- топқа бөлінеді. 1. Топ ережесін еске түсіру. 2. Топтастыру.	Оқушылар мұғалімдермен амандасып,бір-біріне жылы лебіздерін білдіреді. Топқа бөліну кезінде топ атауларына мән береді. I топ –Камбий II топ -Сүрек III топ -Өзек Топтың ережесі: 1. ТҚЕ сақтау. 2. Топ басшысына бағыну. 3. Белсенді болу. 4. Бір-бірін тыңдау, өз пікірімен ашық бөлісу, басқалардың пікіріне құрметпен қарау. 5. Уақыт шегінде жұмыс жасау.	Мақсаты: Оқушылар бір-біріне тілек білдіреді, тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталады, сондай-ақ барлық оқушылардың қатыстырылуы арқылы сабаққа белсенділігі артады. Тиімділігі: Оқушылар бір-біріне тілек айту арқылы жақындасады, көңіл күйін көтереді және бауырмалдығын оятады. Саралау: Бұл жерде саралаудың «Жіктеу» тәсілі қолданылады. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында мүмкіндігінше оларға таңдау еркіндігі беріледі.	АКТ Қима қағаздар Қима қағаздар

Жаңа сабаққа кіріспе	(Ү) «Ой ашар» әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Оқушыларға жалпылама төмендегі сұрақтар түрлері беріледі. Әр оқушы өз оймен бөліседі. Өзгенің пікірін толықтырады. <i>Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.</i>	1.Ағзадағы заттадың тасмалдану қаншаға бөлінеді? 2.Тірі ағзаларға қандай элементтер қажет? 3.Қандай жағдайда өсімдік тіршілік ете алмайды ? 4.Өсімдік ағзаларындағы тасмал қалай жүреді ? 5 Жануарлар ағзсындағы тасмал қалай жүреді?	Мақсаты: Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту. Тиімділігі: оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. Саралау: Бұл жерде саралаудың «Диалог және қолдау көрсету» тәсілі көрінеді. Дұрыс мағынада жауап беруге бағыттау мақсатында кейбір оқушыларға ашық сұрақтар, ал кейбір көмек қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар қойылады. Дескриптор: Жалпы - 5 балл 1.Өткен сабақты еске түсіреді.	Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділікпен қатысқан оқушыға <u>«Жарайсың!»</u> деген мадақтау сөзімен ынталандыру.
Сабақтың ортасы Мағынаны ашу. 26 мин.	Оқулықтағы жаңа сабақтың мәтінін түсіндіреді. Жаңа тақырыпты видео ролик түрінде ашамын.Слайд түрінде жаңа сабақты түсіндіремін.	Оқушылар жаңа сабақтың тақырыбын дәптерге түсіріп. Видео роликті көріп,тындайды.	Бағалау критерийі: -Сабақ және тамыр. Сабақтың ішкі құрылысы: қабық, камбий, сүрек, өзек. Тамыр аймақтары: бөліну, өсу, сору және өткізу аймақтары алады.	Презентация Оқулық, дәптермен жұмыс.
№2 тапсырма «Kahoot!» әдісі арқылы жаңа сабаққа катысты сұрақтар платформада жасақтап ұсынады. №2 Тапсырма «Ойлан, бөліс, бірік» әдісі топтық жұмыс. 3 топқа арнайы тапсырмалар беріледі	Берілген сұрақтарға оқушылар телефон желісімен жауап береді. Жауап берілген оқушыға ұпай балдары беріліп отырады. 1. Тамыр түрлері. Тамыр қандай қызмет атқарады? 2.Ағаш сабағында қандай қабаттар бар? Камбий қандай қызмет атқарады? 3.Тамырдың бөлімдерін атаңдар. Сабақтың ішкі құрылысын айтыңдар? Оқушылар берілген сұрақтардың суреттерін салу арқылы және анықтама беру арқылы қорғап шығады. Әрбір оқушы тақтада берілген сәйкестендіру жұмысын орындайды.	- Бағалау критерийі: -Тамырдың қандай қызмет атқаратының және тамыр түрленін талдай біледі. -Ағаш сабағының қабаттарын және қызметтерін ажырата алады. -Сабақтың ішкі құрылысын талдай біледі. Тапсырманы орындайды дұрыс жауапқа -5 балдан беріледі.	ДК экраны 7-сынып оқулығы. Жұмыс дәптерлері. АКТ парағы Түрлі-түсті қалам 7-сынып оқулығы Презентация.	

8 min End of the Lesson 2 min			Descriptor: wildescribing	

РАЦИОНАЛ САНДАРДЫ КӨБЕЙТУ

ҚҰЛТАС Айымкүл Есенқабұлқызы,
Көпбай Омаров атындағы жалпы білім беретін мектебінің
математика пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	6.1.2.15. Рационал сандарды көбейтуді орындау.
Сабақтың мақсаты	Рационал сандарды көбейту ережесін білу. Таңбалары бірдей сандарды көбейту. Таңбалары әр түрлі сандарды көбейту.

Сабақбарысы

Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы 3- минут 3-минут 6-минут	Ұйымдастыру кезеңі. - Оқушылармен сәлемдесу, түгелдеу, сыныптың тазалығын қадағалау. Шаттық шеңберін құрып, бір біріне жылы лебіз білдіріп 3- топқа бөлінеді. Кеспе қағаздағы жасырын сөздермен топқа бөлінеді. Топ «Рационал» Топ «сандарды» Топ «көбейту». Жасырылған сөздерден сөйлем құрау арқылы тақырып ашылады. Үй жұмысын тексеру. «Өзіңді тексер» әдісімен. ҚБ: Әр оқушы өзін өзі тексеріп, бағалайды. «Бас бармақ» әдісімен. «Конверттегі сұрақ» әдісі арқылы сабақтың мақсатын анықтау. Рационал сандар деп қандай сандарды түсінесіңдер? Рационал сандарға қандай амалдар қолдандық? Таңбалары әртүрлі рационал сандарды қосу, азайту үшін не істейміз? Таңбалары бірдей рационал сандарды қосу, азайту үшін қандай әрекеттер орындалады? Қалай ойлайсыңдар рационал сандар қалай көбейтіледі, егер оның таңбалары бірдей немесе әртүрлі болса?	Кеспе қағаздар Конверт, сұрақ парақшасы
Сабақтың ортасы 11-минут	Слайд арқылы түсіндіру. (Ұжымдық жұмыс) Бүтін рационал сандарды көбейтуден бастайық. Мысалы: $(-3) * (-5) =$ Екі теріс санның көбейтіндісі неге тең болады? Біз -3 ті -5-ке көбейте аламыз ба? Алдымен оң сандардан бастайық. Бізге белгілі оң сандардың көбейту қасиеттерін еске түсірейік. $5 * 3 = 3 * 5$ $(5 * 3) * 2 = (5 * 2) * 3$ $6 * (2 + 3) = 6 * 2 + 3 * 2$ $7 * 1 = 1 * 7 = 7$ $9 * 0 = 0 * 9 = 0$ $(-1) * 8 = - 8$ $(-3) * 0 = 0$ Енді мысалдар арқылы қарастырайық. Дайын шығарылған мысалды көрсетіп, оқушылардың ойын тыңдаймын. Неге мынадай нәтиже шықты деп ойлайсыңдар?	Слайд,

2-минут 3-минут 9-минут	$(-3) \cdot 5 = -15$ $5 \cdot (-3) = -15$ Нәтижесінде таңбалары әртүрлі сандарды көбейтсек теріс сан шығады деп қорытынды жасаймыз. $(-3) \cdot (-5) = 15$ Ал енді екі теріс санның көбейтіндісі оң сан шығатынын білдік. Тағы ескеретін жағдай кез келген санды -1-ге көбейткенде оған қарама-қарсы сан шығады. Мысалы: $8 \cdot (-1) = -8$ Оқулықпен жұмыс. «Ойлан да айт» ойыны №212 Есептеңдер (Ауызша) Жеке жұмыс $-7 \cdot (-3) =$ $4 \cdot (-2) =$ $-4 \cdot (-1) =$ $-5 \cdot 0 =$ Дескриптор: Білім алушы Рационал сандарды көбейтуді біледі. Рационал сандарды көбейтеді. ҚБ: Ауызша қолдау көрсету. №214 Қосындыны көбейтінді түрінде жазып, көбейтуді орындаңдар. Жеке жұмыс (жазбаша) Оқушыларды «а,ә» деп бөліп тапсырманы беремін. $a) (-4a) + (-4a) + (-4a) + (-4a) + (-4a) + (-4a)$ $ә) (-5) + (-5) + (-5) + (-5) + (-5) + (-5) + (-5)$ Дескриптор: Білім алушы Қосындыны көбейтінде түрінде келтіреді. Көбейтуді орындайды. ҚБ: (Плюс, минус) әдісі Саралау: Жылдам бітірген оқушыларға осыған ұқсас мысалдар құрап, шығару тапсырылады. №215 Түімді тәсілмен есептеңдер. (Жұптық жұмыс) $(-5) \cdot 8,2 + (-5) \cdot 1,8 =$ $-7 \cdot 3,4 + 11,6 \cdot (-7) =$ Дескриптор: Білім алушы Ортақ көбейткішті табады Амалдарды орындайды. ҚБ: Смайлик арқылы. Ерте біткен жұптарға, көмек қажет етіп отырған жұптарға көмек беруін сұраймын. №216 Есептеңдер (Топтық жұмыс) «Галереяны шарлау» әдісімен. Есепті шығарған топтың есептерін тексеріп, дұрыстығына көз жеткізіп беремін $(-16) \cdot (-0,5) \cdot (-10) + (-2,2) \cdot 6,5 =$ $(-23) \cdot (-3 + 6 - 1 + 1,8)$ $(-1,5 + 7,34 - 8 - 6,2) \cdot (-9)$ Дескриптор: Білім алушы Рационал сандарды көбейтеді Мәнін есептейді ҚБ: Топтар өзара бірін бірі бағалайды. «Бағдаршам» әдісімен.	Оқулық, Оқулық, жұмыс дәптер А3 парағы, маркер. Бағдаршам
Сабақтың соңы 4-минут 4-минут	Сабақты бекіту. «Менталды карта» әдісімен. (Жеке жұмыс) Әр оқушы өзінің кеспе қағаздарына аты жәндерін жазады. Бүгінгі тақырыптағы рационал сандарды көбейтудің негізгі қасиеттерін, ойларын жинақтап жазады. Үйге тапсырма: №218 Есепке нұсқаулық беремін. Оқушылардан бүгінгі сабаққа кері байланыс алу. «Алақан» әдісімен Бас бармақ: Маған ұнады- Балаң үйрек: Мен түсіндім- Орган терек: Мен үшін түсініксіз- Шылдыр шүмек: Менің сұрағым бар- Кішкентай бөбек: Менің қалауым-	Кеспе қағаздар Кері байланыс парағы.

О ЛЕНИ И ЛЕНТЯЯХ!

ЭРГЕШОВА Хилола Султанбаевна,
Учительница начальных классов ООСШ №71
город Шымкент

Цели:

- разяснить, что такое лень;
- объяснить, как не стать лентяем;
- научить детей найти способы борьбы с ленью.

Задачи:

- обсудить на воспитательном часе проблему возникновения человеческой лени;
- побудить учащихся сделать собственные выводы о том, как можно преодолеть свою лень.

Ход занятия.

Психологический настрой:

— Мы сегодня здесь все вместе. Мы все здоровы, спокойны и приветливы. Глубоко вдохните и выдохните. Выдохните беспокойство, нерешительность. Забудьте о них. Вдохните в себя свежесть морозного воздуха, тепло солнечных лучей. Улыбнитесь друг другу. Пожелаем всем удачи, хорошего настроения.

2. Постановка темы.

— Я предлагаю вам прослушать загадку и ответить

Она боится слова «труд»,
Там, где работают, ее не ждут.
К вам заходит словно тень,
Берегитесь! Это ...

- Верно, мы сегодня поговорим о лени.

- А зачем нам надо говорить о лени? (*Высказывания детей.*)

- Да, чтобы изменить себя.

- Лень мешает людям жить, делает их смешными, беспомощными, больными. Лентяй представляет из себя бесформенное некрасивое существо, внешность которого вызывает отвращение.

- Какую **цель** мы поставим перед собой? (*обсудить, откуда возникает лень и найти способы борьбы с ленью*)

— Что такое лень? Как вы понимаете это слово? (*Ответы детей*)

— В толковом словаре слово лень объясняется так: «Лень — это отсутствие желания действовать, работать, любовь к безделью».

3. Работа со сказкой.

— А ведь лень на земле появилась очень-очень давно. Русский народ сочинил немало сказок о лени. Послушайте сказку «Лень и Отеть». Отеть — это высшая степень лени.

Чтение сказки учеником.

— Что же случилось с Отетью? Почему? (*Ответы детей*)

— Какой урок из этой сказки вы для себя извлекли? Чему она вас учит? (*Ответы детей*)

4. Работа с понятием «лентяй».

Как называют людей, которыми овладела лень? **Лентяй – лодырь, бездельник, тунеядец;** *лодырь* – от немецкого лодэр (лоттер), то есть бездельник, человек, который ничего не делает; *тунеядец* – тот, кто даром ест хлеб, сидит нашее (туне – даром, ец – есть, еда).

Народ всегда высмеивал лентяев. А народная мудрость сосредоточена прежде всего в пословицах и поговорках. В них народ выражал свое отношение к безделью и бездельникам. Какие из них вам известны? Объясните, как вы понимаете эту пословицу «Хочешь есть калачи – не сиди на печи»

Откуда берутся лентяи? Может, они с Луны прилетают? (*Ответы детей*). Многие ленивые дети похожи на ученика Петю из стихотворения Б.Заходера, который мечтает:

**Если б мыло приходило
По утрам ко мне в кровать
И само меня бы мыло —
Хорошо бы это было!
Если б книжки и тетрадки
Научились быть в порядке,
Знали все свои места —
Вот была бы красота!
Вот бы жизнь тогда настала!
Знай, гуляй да отдыхай!
Тут и мама б перестала
Говорить, что я лентяй!**

А что для вас главное; перестать быть лентяем или чтобы вас не называли лентяем?

5. Определение проблемы.

- А вам мешает лень? Что бы вы хотели изменить в себе, но пока не в силах этого сделать? Подумайте и запишите, чего бы вы хотели достичь, если бы не ленились.

Кто может поделиться тем, что написал?

- Делаем вывод: присутствует в вашей жизни лень? Мешает она вам?

- Какое же есть верное средство от лени? Давайте подумаем вместе и найдем способы борьбы с ленью.

- Знакомая ситуация: Многие постоянно себе обещают начать завтра или с понедельника менять себя, не лениться. Вот, например, зарядку.

Мне зарядку делать лень
Каждый ДЕНЬ.

Мне зарядку делать лень
Даже каждый ЧЕРЕЗДЕНЬ.

С ней справляюсь еле-еле
Каждую ЧЕРЕЗНЕДЕЛЮ!

- Почему не получается? Как себе помочь? Начать делать прямо сейчас!

1 правило: «Действуй здесь и сейчас!» Не откладывай на завтра то, что можно сделать сегодня.

(Физкультминутка «Весёлая зарядка»)

6. Разгадывание кроссворда.

— Работаем в паре. Разгадав кроссворд, вы узнаете, какое лекарство есть от лени.

1. Занятие, на котором все учатся, а лентяй ворон считает. (урок)

1. Чем не любит заниматься лентяй на уроке физкультуры? (спорт)

2. Слово, близкое по смыслу слову лентяй. (лодырь)

3. Любимое место отдыха лентяя, где он любит утром поваляться. (кровать)

— Найдите слово

— Итак, лекарство от лени ... (труд)

Труд человека кормит, а лень портит.

— Ленивые школьники очень часто скучают на уроках и, в результате, плохо учатся. Как вы думаете, эти ребята любят чисто писать в своих тетрадях?

— А, может быть, они любят читать книжки, узнавать новое?

— К сожалению, такие ребята не воспитывают в себе привычку трудиться.

Трудится нужно и в школе на уроках, и дома, выполняя домашнее задание. И, конечно, необходимо помогать своим родителям в домашних делах.

— Есть еще одно важное правило, о котором забывают многие девочки и мальчики. Каждая вещь должна иметь свое место. Приучите себя всегда класть на место ножницы, ручки, карандаши, книги, личные вещи, содержите в порядке свой портфель и вы заметите, что времени стало больше. Его не надо уже будет тратить на поиски необходимой вещи. Эта привычка поможет вам и хорошо учиться, так как вы всегда будете собранными и организованными.

Почему короткий день? Убирай все с вечера — Ты искал с утра ремень, Искать будет нечего! А потом резинки, От себя прогонишь лень — А потом ботинки! И длиннее станет день! (И. Демьянова)

— Хорошо составить план своих действий, дел. Записать его или держать в уме, но строго его выполнять, как бы не хотелось отдохнуть, полежать, погулять. Когда запланированная работа будет выполнена, можно отдохнуть. Сделал дело — гуляй смело!

7. Психологический тренинг.

— Хотите избавиться от лени?

— Давайте вылепим из пластилина лень и спрячем ее в эту коробку. Лепить нужно молча, чтобы лень не запомнила ваш голос. (Дети лепят лень так, как они ее себе представляют. Лень нужно положить в коробку, закрыть, замотать скотчем. Спрятать в шкаф или выкинуть в мусорную корзину.)

— Помните, что если будете избегать труда, не будете придерживаться тех способов борьбы с ленью, о которых вы узнали сегодня, часто будете говорить «Не хочу! Не буду!», то лень выберется из коробки и к вам вернется.

8. Выводы по теме.

Подводя итог нашего классного часа, продолжите фразу:

- Хочешь победить лень, ...
- Сегодня мне больше всего понравилось...
- Сегодня я научился...
- Сегодня я понял...

— Карточки вы возьмете с собою. Попробуйте справиться со своими проблемами, о которых написали, используя советы, полученные сегодня.

— Спасибо за вашу работу, мне с вами было очень интересно общаться, Желаю вам победить свою лень и добиться больших успехов в жизни.

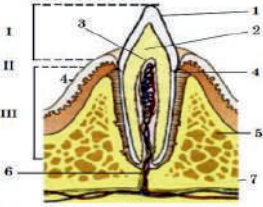
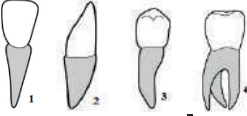

ТІСТІҢ ҚҰРЫЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ, СҮТ ТІСТЕРДІҢ ТҰРАҚТЫ ТІСТЕРГЕ АУЫСУЫ. ТІС ГИГИЕНАСЫ

**ИБАДУЛЛАЕВА Апан Рахымбаевна,
Тәукехан атындағы жалпы білім беру мекемесінің биология пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы**

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	8.1.2.2 әртүрлі типті тістердің құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысын және тісті күту ережелерін сипаттау
Сабақтың мақсаты:	Тістердің құрылысы мен типтерін анықтайды. Тістердің құрылысын, әртүрлі типтері мен қызметтері арасындағы байланысты және тісті күту ережелерін сипаттайды. Әртүрлі типтері мен қызметтері арасындағы байланысты ажыратады.

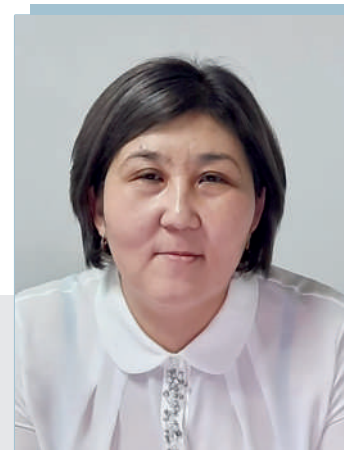
Сабақтың барысы:				
Сабақ кезеңі/Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Білім алушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар

Сабақтың басы Қызығушылықты ояту 3 мин.	(Ұ). Ұйымдастыру кезеңі: 1.Оқушылармен амандасу, түгендеу. Сынып реттілігін қадағалау. 2.Топ ережесін еске түсіреді. 3.Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыруда шаттық шеңбері жүзеге асырылады.	Шеңбер бойымен тұрған оқушыларға тапсырма: Бір-бірімізді тындаймыз десек 1 рет қол шапалақтаймыз! Ұйымшыл боламыз десек 2 рет рет қол шапалақтаймыз! Белсенділік танытамыз десек 3 рет шапалақтаймыз! 3.Оқушыларды топтарға біріктіру. Түрлі – түсті қаламсап арқылы 2 топқа бірігеді. Оқушыларға 2 түрлі – түсті қаламсап таратылады. Өздерінің қалаған түрлі – түсті қаламсаптарын алып топтасады.	Мақсаты: оқушылар бойында идея немесе тілек білдіру, тындау дағдыларын дамытуға бағыттау, сондай-ақ барлық оқушыларды қатыстыру арқылы оқыту жағдайларын теңестіру. Тиімділігі: оқушыны бір-біріне тілек айту арқылы жақындастырады, көңіл күйін көтереді, бауырмалдығын оятады.	Қаламсап АКТ
Жаңа сабаққа кіріспе 7 мин.	(Ұ) «Балмұздақ таяқшасы» әдісі арқылы өткен тақырыпмен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Оқушыларға жалпылама төмендегі сұрақтар және жаттығу түрлері беріледі. Әр оқушы өз оймен бөліседі. Жаттығу жасайды. <i>Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау және дене жаттығуларын жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.</i>	Білу және түсіну айдарындағы сұрақтарға жауап береді. «Балмұздақ таяқшасы» әдісі.«Балмұздақ таяқшала» рына сұрақтар жазылып ортасынан біреуі алынады. Алған оқушыға өткен сабақтан бір сұрақ қою. 1. Шұбалшаңда алғаш рет пайда болған ? Сілекей бездері 2.Шұбалшанның асқорыту жүйесі? Ауыз ,ас қорыту өзегі,сілекей,жұтқыншақ, жемсау,өңеш,қатпары бар асқазан,ішектен тұрады ,аналь тесігімен аяқталған 3.Жұтқыншақта жемсаудың атқаратын қызметі? Ол қоректің қорытылатын бетпен жанасуын арттырады 4. Шұбалшаңның ішегі қызметі? Қорытылған заттар қанға түсіп,шұбалшаң ағзасының барлық жасуша түсу үшін қажет . 5.Бір жасушалы жануарларда қорек не арқылы сіңіреді? Жасуша мембранасы арқылы өтедіде органоидтарды тұтып алады 6 . Асқорыту бездерін ата? Сілекей,бауыр, өт,ұйқы безі-панкреатин 7.Асқорыту өзегі деген не? Жеген тамақ және қорытылған тамақ ағзадан шығарылатын мүшелер. «Көргенімнен түйгенім » әдісі арқылы білім алушыларға тіс және оның күтімі туралы бейнеролик көрсетіледі.	Мақсаты: Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту. Тиімділігі: оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. Саралау: Бұл жерде саралаудың «Диалог және қолдау көрсету» тәсілі көрінеді. Дұрыс мағынада жауап беруге бағыттау мақсатында кейбір оқушыларға ашық сұрақтар, ал кейбір көмек қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар қойылады.	Қалыптас тырушы бағалау: Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділік пен қатысқан оқушыға «Жарайсың!» деген мадақтау сөзімен ынталандыру. ДК экраны
Сабақтың ортасы 25 мин.	Оқулықтағы жаңа сабақтың мәтінін оқуға тапсырма береді	1 тапсырма: Ойлан жұптас бөліс әдісі: Мәтінмен жұмыс.	Дескриптор: Жалпы-3 балл 1. Мәтінді жеке түсініп оқиды,топпен орындайды. ҚБ : смайликтер арқылы бағалаймын	ДК экраны 8-сынып оқулығы. Жұмыс дәптерлері. Таратпа тапсырмалар
Қолдану айдарындағы тапсырманы орындатады	Қолдану айдарындағы тапсырманы орындатады	2 тапсырма : «Көршіңмен бөліс» әдісі 1 топ - Үлкен азу тістер. Суретте тістің ішкі құрылысы бейнеленген. Тістің ішкі құрылымдарының атауын кестеге толтырыңыз, төмендегі құрылымдардың қызметін сипаттаңыз.	Дескриптор: Жалпы-3 балл - Тіс құрамына кіретін компоненттерді сипаттайды -Қызметін анықтайды	ДК экраны 8-сынып оқулығы. Таратпа тапсырмалар

		<table border="1" data-bbox="630 408 917 631"> <thead> <tr> <th>№</th> <th>Атауы</th> <th>Қызметі</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table> 2 топ - Күрек тістер 1. Тістің типтері көрсетілген суретке назар аударыңыз. Тіс типтерінің атауын жазыңыз 1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 -----	№	Атауы	Қызметі																						- тістің түрлерін атайды; - тіс түрлеріне байланысты қызметін сипаттайды; ҚБ : смайликтер арқылы бағалаймын	
№	Атауы	Қызметі																										
Сабақтың соны Ой толғаныс. Рефлексия 7 мин.	Сабақты бекіту.	ПИЗА тапсырмалары негізінде берілген мәтінмен танысып шығып, төмендегі тапсырмаларды орындаңыз. <i>«Сіздер тістеріңізді қалай тазалайсыздар» – бұл норвегиялық журналдан алынған мақала. Мына сұрақтарға жауап беру үшін, мақаланың мәтінін пайдаланыңдар.</i> Сұрақ : Сіздер тістеріңізді қалай тазалайсыздар ? Бенте Хансен кеңес бергендей, неге тілді де тазалау керек?	Дескриптор: Жалпы -2 балл Бактериялар НЕМЕСЕ ауыздан шығатын жаман иіс туралы НЕМЕСЕ екеуі де туралы айтады. ҚБ : Смайликтер арқылы бағалаймын	ДК экраны Сілтеме: Қ.Р-ның білім және ғылым министрлігі Ұлттық білім беру статисти касы және бағалау орталығы PISA Халықаралық зерттеуінің тест тапсырмаларының үлгілері (Астана 2014) 27бет Таратпа тапсырмалар																								
Ой толғаныс. Рефлексия 3 мин.	«Білім ағаш» әдісі Мұғалім сабақты қорытынды лау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, рефлексиясын тындайды. Мақсаты: Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады. Түімділігі: Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды. Саралау: Бұл кезеңде саралаудың «Қорытынды» тәсілі көрінеді. Үйге тапсырма: Тіс құрылысының кестесін дәптерге түсіру.	Жеке жұмыс: Оқушылар сабақ туралы өз ойларын түсіндіріп береді. Сабақты бағалайтын келесі сөздерді айтуға болады Қызыл – сабақ өте қызықты өтті. Маған бәрі ұнады. Сары – маған сабақ ұнады, мәлімет аздау болды. Жасыл – тапсырманы түсініп отырдым, алайда маған сабақ ұнады, т.б.	Мұғалім оқушылардың сабаққа қатысқан белсенділігі не қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша әр оқушының өзіне тиісті баллын қойып бағалайды. Сонымен қатар, оқушыларды ынталандыру үшін «Қошеметтеу» әдісі арқылы бағалайды.																									

Использование игровых моментов на уроке русского языка в начальной школе

*АСИЛБАЕВА Айгул Пашировна,
Абай атындағы №4 жалпы білім беретін мектеп мектеп
гимназияның орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Жетісай ауданы*

Игра – это ведущий вид деятельности младшего школьника. Именно в игре происходит тренировка многих важных жизненных навыков, формируются черты характера. В начальной школе игра является главным способом получения ребенком социального опыта. Ведущая роль в этом принадлежит сюжетно-ролевым и деловым играм. Их форма проведения предполагает импровизированное разыгрывание определенной ситуации. Причем, в большинстве случаев, ребенок в ходе данных игр выполняет роли взрослого человека. Зачем нужно проводить ролевые игры в начальной школе? Какие ролевые игры можно проводить в начальной школе?

Актуальность использования игровых моментов на уроке в начальной школе в настоящее время повышается и из-за перенасыщенности современного школьника информацией. Телевидение, видео, радио, различные интернет-ресурсы за последние годы значительно увеличили поток получаемой детьми информации. Однако, в основном, все эти источники представляют собой материал для пассивного восприятия, в то время как игры являются тем источником, когда дети получают информацию активно, то есть посредством практической деятельности.

Младший школьный возраст называют вершиной детства. В современной периодизации психического развития охватывает период от 6-7 до 9-11 лет.

В этом возрасте происходит смена образа и стиля жизни: новые требования, новая социальная роль ученика, принципиально новый вид деятельности – учебная деятельность. В школе он приобретает не только новые знания и умения, но и определенный социальный статус. Меняется восприятие своего места в системе отношений. Меняются интересы, ценности ребенка, весь его уклад жизни.

Ведущая деятельность в младшем школьном возрасте – учебная деятельность. Ее характеристики: результативность, обязательность, произвольность.

Основы учебной деятельности закладываются именно в первые годы обучения. Учебная деятельность должна, с одной стороны, строиться с учетом возрастных возможностей детей, а с другой – должна обеспечить их необходимой для последующего развития суммой знаний.

Компоненты учебной деятельности (по Д.Б. Эльконину):

1. Мотивация.

2. Учебная задача.

3. Учебные операции.

4. Контроль и оценка.

Школьное обучение отличается не только особой социальной значимостью деятельности ребенка, но и опосредованностью отношений со взрослыми образцами и оценками, следованием правил, общих для всех, приобретением научных понятий.

В результате учебной деятельности возникают психические новообразования: произвольность психических процессов, рефлексия (личностная, интеллектуальная), внутренний план действий (планирование в уме, умение анализировать).

Увеличивается словарный запас до 7 тыс. слов. Проявляет собственную активную позицию к языку. При обучении легко овладевает звуковым анализом слов. Ребенок прислушивается к звучанию слова. Потребность в общении младших школьников определяет развитие речи. Контекстная речь – показатель уровня развития ребенка.

В письменной речи различают правильность орфографическую (правильное написание слов), грамматическую (построение предложений, образования морфологических форм) и пунктуационную (расстановка знаков препинания).

Мышление в младшем школьном возрасте становится доминирующей функцией, завершается наметившийся в дошкольном возрасте переход от наглядно-образного к словесно-логическому мышлению.

К концу младшего школьного возраста проявляются индивидуальные различия в мышлении (теоретики, мыслители, художники).

В процессе обучения формируются научные понятия (основы теоретического мышления).

Память развивается в двух направлениях — произвольности и осмысленности.

В учебной деятельности развиваются все виды памяти: долговременная, кратковременная и оперативная.

Развитие памяти связано с необходимостью заучивать учебный материал. Активно формируется произвольное запоминание.

Дети способны концентрировать внимание, но у них еще преобладает произвольное внимание.

Произвольность познавательных процессов возникает на пике волевого усилия (специально организует себя под воздействием требований). Внимание активизируется, но еще не стабильно.

Удержание внимания возможно благодаря волевым усилиям и высокой мотивации.

Восприятие также характеризуется произвольностью, хотя элементы произвольного восприятия встречаются уже в дошкольном возрасте.

Восприятие отличается слабой дифференцированностью (путаюот предметы, их свойства).

В младшем школьном возрасте нарастает ориентация на сенсорные эталоны формы, цвета, времени.

Воображение в своем развитии проходит две стадии: на первой — воссоздающее (репродуктивное), на второй — продуктивное. В первом классе воображение опирается на конкретные предметы, но с возрастом на первое место выступает слово, дающее простор фантазии.

7-8 лет — сензитивный период для усвоения моральных норм (ребенок психологически готов к пониманию смысла норм и правил к их повседневному выполнению).

Интенсивно развивается самосознание. Становление самооценки младшего школьника зависит от успеваемости и особенностей общения учителя с классом. Большое значение имеет стиль семейного воспитания, принятые в семье ценности. У отличников и некоторых хорошо успевающих детей складывается завышенная самооценка. У неуспевающих и крайне слабых учеников систематические неудачи и низкие отметки снижают уверенность в себе, в своих возможностях. У них возникает компенсаторная мотивация. Дети начинают утверждаться в другой области — в занятиях спортом, музыкой.

Ценностные ориентации на имя становятся нормой жизни. Важно, чтобы ребенок принимал и другой тип обращения к нему — по фамилии. Это обеспечивает ребенку чувство собственного достоинства, уверенность в себе.

Потребность в самоутверждении. Большое значение имеет авторитет взрослых. Существенное значение имеет место, которое занимает ребенок в семье.

В.А.Сухомлинский писал: «...Нельзя требовать от ребенка невозможного. Любая программа по любому предмету - это определенный уровень, круг знаний, но не живой ребенок. К этому уровню, к этому кругу знаний разные дети идут по-разному. Один ребенок уже в первом классе может совершенно самостоятельно прочитать задачу и решить ее; другой же сделает это в конце второго, а то и третьего года обучения...

Искусство и мастерство обучения и воспитания заключается в том, чтобы раскрыть силы и возможности каждого ребенка, дать ему радость успеха в умственном труде»

Процесс обучения очень сложен. Чтобы получить нужный эффект, необходимо строить особые отношения; учитель – ученик. Надо уметь понимать мотивы поведения ребенка, уметь снимать негативное отношение к учебе, учитывать возрастные и индивидуальные особенности учеников.

На уроках, где господствует изложение учебного материала учителем, детям скучно. Такие уроки не обращены к внутренним силам ребенка, к его эмоциям. Нельзя недооценивать возрастные особенности мышления детей, их стремление к эмоциональному, образному восприятию.

Прогрессивная педагогика во все времена высоко ценила игровые формы целенаправленной организации жизни детей. Так, К.Д.Ушинский писал: «...если мы сравним интерес игры, а равно число и разнообразие следов, оставленных ею в душе дитяти, с подобными же влияниями учения... то, конечно, все преимущество останется на стороне игры». Л.С.Выготский назвал игру ведущим средством обучения и воспитания. Педагоги особо отмечают, что игра может выполнить «исключительную роль усиления познавательного интереса детей, облегчения сложного процесса учения, ускорения развития». Нет учителя, который не использовал бы игру в своей работе. Сам принцип игры в обучении старше, чем человечество. Уже детеныши животных овладевают необходимыми им в последующей жизни умениями в игре. Следовательно, предрасположенность к игре у человека заложена на уровне инстинкта. Задача учителя - направить игру в нужное русло: помочь учащимся приблизиться к конкретным целям обучения.

В процессе игры устанавливается непринужденная обстановка. Ее органичный ход включает естественное командование и подчинение, которое дети не воспринимают агрессивно.

Огромную роль имеет игровая деятельность для процесса психического развития детей. Немаловажное значение имеет и эмоциональная составляющая игрового процесса, ведь самый яркий след в нашей памяти оставляют именно те события, которые задевают наши чувства, вызывают сильную душевную реакцию.

Таким образом, игровая деятельность дает возможность ребенку приобрести бесценный собственный жизненный опыт в максимально комфортных для него условиях. Ее можно назвать творческой лабораторией самообразования, «школой жизни» для ребенка.

Игра позволяет даже трудный для учащихся материал представить в привлекательной для них форме. По разнообразию игровые задания нельзя сравнить ни с какими другими приемами обучения: практически учитель имеет возможность неограниченного выбора, позволяющего максимально индивидуализировать учебный процесс, с учетом уровня и особенностей личности учащихся. Игра дает самому учителю огромное профессиональное удовлетворение, поскольку благодаря ей сам процесс обучения становится процессом непрерывного творчества.

Необходимость применения игры зависит от уровня усвоения детьми знаний, умений и навыков, от степени сложности дидактических задач. Игра вступает в свои права, когда трудно, когда есть потребность создать дополнительный фон обучения, придать силы учащимся, влиять на ход и результат их деятельности. Обучая детей, в процессе игры нужно стремиться к тому, чтобы радость от игровой деятельности постепенно перешла в радость учения. Учение должно быть радостным!

ЖАЗ МӨЗГІЛІ

*ЮЛДАШЕВА Дилноза Бабыржановна,
Сабыр Рақымов атындағы №53 жалпы
орта білім беретін мектебінің дефектологы.
Түркістан облысы, Абай ауданы*

Сабақтың мақсаты	Жыл мезгілдерін атауды және мезгілдерді сипаттауды үйрету. Топпен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру, шығармашылық ізденіске бағыттау, іздемпаздық қасиеттерін арттыру		
Білімділік:	Жаз мезгілі, жазғы ойындар, жазғы табиғат, жазғы еңбек жайлы түсінік беру.		
Түзету – дамыту мақсаты	Түрлі тапсырмаларды орындау арқылы сөйлеу дағдыларын, есте сақтау қабілеттерін арттыру. Жылдам ойлауға, өз бетінше жұмыс жасауға үйрету		
Тәрбиелік мақсаты	Табиғатты сүйеге, аялай, қорғай білуге және қамқорлық жасауға баулу, ұқыптылыққа, тәртіптілікке тәрбиелеу		
Сабақтың түрі	Топтық		
Дефектолог	Юлдашева Д.		
Сабақтың барысы			
Уақыты	Дефектологтың іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Ресурстар
2 минут	Балалармен сәлемдесу. Мұғалім мен оқушы бір-біріне жақсы тілек айту. Апта күндерін анықтау. Жыл мезгілдерін анықтау	Оқушылар аманлдасып, тілек айтып жауап береді	Смайликтер
15 минут	Балалар келіңіздер бірге 1. Тыныс алу жаттығуларын жасаймыз Кеседегі дауыл, Шырақтар, Футбол 2. Артикуляциялық жаттығулар жасаймыз. Бақа, піл, тәтті тосап, ине, футбол, әткеншек, сағат, саңырауқұлақ. Әр жаттығуды 15 рет жасаймыз 3. Ұсақ қол моторикасын дамыту Су джок терапияны қолдану, қаламмен жұмыс жасау.	Оқушылар жаттағыларды орындайды	

10 минут	Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы «Жаз мезгілі» Суретке қарайықшы, қай мезгіл бейнеленген? Дұрыс, жаз мезгілі. Жаз – жылдың ең ыстық мезгілі. Жазда күн ұзақ, түн қысқа болады. Жаз айында табиғат қысқы ұйқысынан оянып, бақтарда әр түрлі құстар ән салады. Жаз айының ауасы да ерекше. Жазда жазғы демалыс болады. Демалыста біз демаламыз. Жаз айында адамдар ерте тұрып, кеш жатады. Өйткені бұл кезде жұмыс көп болады. Жаз айлары - маусым, шілде, тамыз. Балалар келіңіздер бірге «Суретті есінде сақта» ойынын ойнаймыз. Заттың суреттері бейнелеген сурет: үстел, алмұрт, стақан, көйлек, бас киім.	Оқушылар суретке қарап, жыл мезгілін анықтап, әнгіме құрайды Оқушылар суретте не бейнеленгенін есіне түсіріп айтады	Сурет Карточкалар
5 минут	Біз чемпион боламыз, Бір, екі, үш, бір, екі, үш. Торғай боп та ұшамыз, Чик-чирик, чик-чирик. Би билеп те аламыз, Ча-ча-ча, ча-ча-ча. Орнымызды табамыз, Қолға қалам аламыз.	Оқушылар орнынан тұрып орындайды.	Слайд
10 минут	Балалар біз жаз айының суретін салып, түс береміз.	Оқушылар суретпен жұмыс жасайды	
3 минут	Бүгінгі сабақта не үйрендің? Сен үшін қайсы тапсырма қиындау болды? Бүгінгі сабақ саған ұнадыма? Оқушының бас бармақ тәсілі арқылы, сабақтың ұнағанын, ұнамағанын көрсетеді Сабақтың соңы. Келесі сабаққа дейін көріскенше.	Оқушы бас бармақ тәсілі арқылы, сабақтың ұнағанын, ұнамағанын көрсетеді.	сурет

Казыбек би – один из инициаторов образования и укрепления единого централизованного казахского государства

*ЕСЕН Жанеля Мақсатқызы,
А. Дәрібаев атындағы жалпы білім беретін мектебінің оқушысы.
Жетекшісі Жанаев Үсейін Жүнісбекұлы
Түркістан облысы, Отырар ауданы*

В казахском обществе XV-XVIII вв. основной судебной властью обладал суд биев. Юридически выполнять функции бия мог любой свободный общинник, обладающий достаточным авторитетом, знанием норм обычного права и красноречием. Кроме того, высшей судебной властью обладал хан, имевший право пересматривать решения суда биев.

Ораторы - шешены и Бии, несомненно, занимают важное место в истории нашего народа. Наиболее выдающиеся из них – это 3 бия: Толе би, Айтеке би, Казыбек би. Совершенно справедливо было сказано о них А. Нурпеисовым, известным писателем: «Три мудреца, чьи имена не сходят с уст благодарных потомков Толе би, Казыбек би, Айтеке би, - не только были наделены Богом великим ораторским искусством. Они точно так же, как Цицерон в Древнем Риме, использовали широкий круг государственных обязанностей, в том числе суда биев, утверждая тем самым своими деяниями принципы демократии Великой степи. Именно великое ораторское искусство, в первую очередь, выдвинуло их в ряд исторически значимых лиц казахского этноса. Наряду с ними следует выделить деятельность казахских жырау, акынов среди них выделяются Бухар, Ахтамберды, Умбетей, Татикара, Кожаберген жырау и многие другие.

В обычном казахском праве дело не могло возбуждаться по факту преступления, процесс начинался только по инициативе потерпевшего. Истец именовался даулаушы или талапкер, а ответчик - мсауап беруші или жауапкер. Кроме того, в процессе участвовали представители истца и

ответчика, свидетели - айгак и присягатели - мсан беруиа. Суд по обычному казахскому праву был гласным, состязательным, все дела, как уголовные, так и гражданские имели исковый характер.

Бии выбирались по взаимному соглашению сторон, причем бию мог быть дан отвод, но только до начала процесса. Рассмотрение дела начиналось с обряда бросания перед судьей плетей истцом и ответчиком. Это символизировало согласие обеих сторон с составом суда и согласие, с будущим решением бия/1/.

Попытка отвода, бия, после бросания плетей или препятствование судопроизводству наказывалось, виновного могли избить его же плетью.

Прежде чем начать процесс, бий предлагал сторонам примирение и в случае отказа начинал слушанье. Обычно это происходило при большом стечении народа, причем не только заинтересованных людей, но и всех желающих.

Суть дела излагалась в устной форме истцом или его представителем, ответчик также мог изложить свою версию сам или через представителей. В их роли выступали чаще всего красноречивые и знакомые с нормами обычного права одноаульцы. Бий мог вызвать свидетелей, явка которых обеспечивалась заинтересованной стороной.

Обычное казахское право предусматривало различный подход к свидетелям в зависимости от их социального статуса. Не принимались свидетельства женщин, ближайших родственников истца и ответчика, несовершеннолетних, лиц, подвергавшихся телесным наказаниям, а также лиц, признанных сумасшедшими. Свидетельства

рядовых общинников имели доказательную силу только после того, как честность свидетелей подтверждалась присягой. Свидетельства же султанов, биев и других влиятельных лиц принимались без присяги. Жети Жаргы определяли, что «для удостоверения в преступлении требуется не менее двух, а иногда трех свидетелей».

Казбек би — великий казахский бий

Принадлежал к Среднему жузу, к разделу Каракесек племени Аргын. Его прозвище (Каз Даусты) в переводе с казахского означает Казыбек с пронзительным голосом, как у гусей, гусяногосый. Вместе с Толе би и Айтеке би один из трёх великих биев (судей) казахского народа и один из авторов первого систематизированного свода казахских обычаев «адат» (законов) «Жеты Жаргы».

Казыбек Келдибекулы (1667—1763) — известный в народе как Каз дауысты Казыбек («Казыбек, непревзойденный в слове и слоге», буквально «Казыбек с непревзойденным голосом»), получивший это название, как говорит легенда, от заклятого врага казахов, Контайчи Галдан Церена, пораженного и загипнотизированного его красноречием.

Родился он на берегах Сыр-Дарьи (точное место рождения неизвестно), детские и юношеские годы провел в Каратау и Улытау, принадлежал к Среднему жузу, к роду Каракесек племени Аргын. Отец Келдибек, дед Шаншар. Имя Шаншара было настолько известно и популярно, что дед по

материнской линии — Сулеймен издалика прикочевал к Шаншару, которого за начитанность, мудрость прозвали Абыл.

Зрелые годы

Благодаря семейной традиции воспитания Казыбек уже в детские годы проявил красноречие и острый ум, став с годами прославленным бием. Ему приписывается следующее обращение к джунгарскому правителю, когда он еще совсем молодым, впервые, участвовал в посольской миссии...

Казыбек би активно участвовал в делах государственного правления во времена ханов Тауке, Самеке, Абулмамбета, Абылая, способствовал действенности внутренней и внешней политики казахских ханов. Стал одним из организаторов всенародной борьбы против джунгарских оккупантов. Поддерживая налаживание дружеских связей с Россией, он одновременно выступал против тесной связи с Циньской империей.

Казыбек би вместе с Толе би и Айтеке би вошел в историю как инициатор объединения трех жузов, один из авторов свода законов, принятых при Таухана и названных «Жеті жаргы» (Семь устоев). В нем нашли конституционное закрепление подходы к проблемам, связанным с землей, имущественными отношениями, семьей, определением наказаний за преступления, международными отношениями, сватовством, разводом, положением вдов. Казыбек лично участвовал в переговорах с Галдан Цереном, отстаивая интересы народа, женщин, военнопленных. Одна из поездок к джунгарскому правительству была связана со стремлением выволить из плена Аблая. Известно, что Аблай попал в плен после нападения калмыков в 1741 году на Средний жуз и два года провел в зиндане. Возможно, что его выдали родичи в ответ на требования Галдан Церена, сына которого Шарыша Аблай убил в единоборстве. Видя в Аблае большую будущность, ценя его характер, крепость характера, преданность идее единства казахского народа, Казыбек би проявил большую настойчивость и добился возвращения Аблая на родину, где Аблай сразу же возглавил ханство в Сары-Арке, не будучи формально ханом. Неустанно на всем протяжении жизни он призывал к единству народа, к единомыслию, стремясь погасить раздоры между родами и между ханами в борьбе за власть, а также найти достойный путь сохранения цивилизованных

отношений с соседними народами.

В народе говорится, что этот толгау был сказан Казыбеком в 18-летнем возрасте:

«Мы, казахи, скотоводы - сирый народ, никому не угрожаем, на себя лишь уповаем, мирный народ. Чтоб не покинуло нас счастье, чтоб миновали все напасти, мы пики грозные перьями филина украшаем, перед злым врагом головы не склоняем, словом бранным уста свои не оскверняем. Дружбу верную почитаем высоко, добром отвечаем на добро, а коль потребуется - и с хана надменного спесь сбиваем. У отца родится сын - не быть ему рабом, у матери родится дочь - не быть ей рабыней! Не загнать тебе детей, внуков наших в тенета неволи...»

Чтобы говорить такие искрометные слова, слова подобные слитку золота, которые бы в пору говорить старейшине, уважаемому в народе человеку, мы давно считаем, что для этого нужно человеку набраться немалого жизненного опыта, но все это надо доказать.

Сегодня мы пришли к выводу, что этот толгау был произнесен Казыбеком би не в 18-летнем, а в 78-летнем возрасте, когда в 1743 году он поехал к Галдан-Церену высвободить попавшего в плен Абылая. Это была встреча положившая конец казахо-калмыцкой вражде и положившая начало мирным взаимоотношениям двух стран.

- такие слова может сказать человек, умудренный жизненным опытом, у кого гармонирует решимость с честью, а ум с хитростью. Галдан Церен оставляет Абылайфаиза, а Абылай освобождает. После этого Абылайфаиз должен был остаться вместе со своей семьей и нажитым скотом среди калмыков в качестве гаранта мира между двумя народами. А Абылай со всеми почестями вернулся на родину.

Во-вторых, мы выяснили, что посольская миссия, где прозвучали часто встречающиеся в казахском устном народном творчестве вышеуказанные священные слова великого предка, состоялась в 1683 году. В 1681-1683 годы крупное калмыцкое войско под предводительством Цевана Рабдана, двоюродного брата Галдана Бошогту, выступившее из Джунгарии совершают набег на южные области казахских земель. В этот раз от набега пострадали не только города, но и близлежащие кочевые народы. Цеван Рабдан пригнал к Хонтайджи более тысячи казахских семей, живших на берегу Или.

Летопись казахов так описывает эти события:

«В какие-то года калмыцкий хан Хонтайджи

вместе со скотом угнал и казахских парней и девушек. Со словами: «Мы не можем сидеть спокойно, когда наших сыновей и дочерей держат рабами и рабынями» народ начинает готовиться к войне. И тогда хан Тауке говорит: «Сначала отправим посла, в ставку калмыков пойдут сто человек во главе с Кельдибеком из рода каракесек». Видимо, к этому времени Кельдибек уже был стар и немощен, он попросил разрешения отправить вместе себя одного из своих сыновей. Итак, Тауке хан в посольскую миссию во главе с Тайкельтир бием включил и Казыбека, сына Кельдибека. По прибытии в ставку калмыков глава посольской миссии Тайкельтир би, человек нерешительный, во время встреч с Хонтайджи, говорит:

Песнь отдали мы другому,

А низшему отдали гордость.

Алдияр таксыр, явились к Вам.

Отдашь - возьмем,

Не отдашь - так уйдем.

И от тебя ответа ждем!

- не смог смело выговорить и начал запинаться.

Тогда Казыбек, сидевший рядом со своим нукером, посмотрел вокруг, и не увидев никого, кто сказал бы что-нибудь достойное, соскочил с места, и сказал окружающим:

Ерден ердің несі артық.

Ептестірген сөзі артық.

Малдан - малдың несі артық,

Бір-ақ асым еті артық.

Жерден - жердің несі артық,

Бір-ақ уыс шөбі артық.

Міндетіне алған сөзден,

Шегінген жігіттен,

Өлген аюдың өгі артық.

С этими словами он подошел к Хонтайджи.

Попросив слово, он произнес:

Ордың Жалғыз ағашына таңба салғыздың,

О да сенің өнерің- ді.

Мұғалжардан тас алғыздың,

О да сенің өнерің-ді.

Ертістен темекі тартып, ат суарттың,

О да сенің өнерің-ді.

Айналада алты хан бар еді,

Өзіңнен артық кім бар еді?

Қатты қарғысың болса,

Қайырлы жарылғасының бар еді,

Сол жарылғасыныңнан үміт қылып келдік!

(Раскинув свою власть до Ори, Мугаджар, Иртыша, Вы стали великим правителем, мы надеемся на ваше великодушие и милость)

Эти сведения появились из шежиры Саккулака, опубликованного в 2005 году. Был рассказан Бапан биом. По поручению своего деда Богенбай батыра он повез сыбага (долю) для старого, 93-летнего

Казыбека.

«Кроме этого я не принес казахам никакой пользы», - говорил наш покойный предок.

Это встреча состоялась в 1758 году.

Умер Казбек би в декабре 1764 года у подножья горы Семизбуга у источника Теректи.

Похоронен в Туркестане, в мавзолее Ахмета Яссави.

Память

Его именем названы улицы и районы многих городов Казахстана.

В 2003 году была выпущена почтовая марка Казахстана, посвященная Казыбеку.

О роли Казыбек-бия в судьбах казахского народа можно сказать следующее: он один из инициаторов образования и укрепления единого централизованного казахского государства, отстаивания его суверенитета и территориальной целостности. Казбек-бий вместе и наряду с Толебием и Айтеке-бием вошел в историю как инициатор объединения трех жузов, один из авторов свода законов, принятых при Тауке-хана и названных "Жеті жарғы" (Семь устоев). В нем нашли конституционное закрепление подходы к проблемам, связанным с землей, имущественными

отношениями, семьей, определением наказаний за преступления, международными отношениями, сватовством, разводом, положением вдов. Казбек лично участвовал в переговорах с Галдан Цереном, отстаивая интересы народа, женщин, военнопленных. Одна из поездок к калмыцкому правительству была связана со стремлением выволить из плена Аблая. Известно, что Аблай попал в плен после нападения калмыков в 1741 г. на Средний жуз и два года провел в зиндане (тюрьме). Возможно, что его выдали родичи в ответ на требования Галдан Церена, сына которого Шарыша Аблай убил в единоборстве. Видя в Аблае большую будущность, ценя его характер, крепость характера, преданность идее единства казахского народа, Казбек-бий проявил большую настойчивость и добился возвращения Аблая на родину, где Аблай сразу же возглавил ханство в Сары-Арке, не будучи формально ханом. Неустанно на всем протяжении жизни он призывал к единству народа, к единомыслию, стремясь погасить раздоры между родами и между ханами в борьбе за власть, а также найти достойный путь сохранения цивилизованных отношений с соседними народами.

2015 жылдың тамыз айынан бастап шыға бастады.
Айына бір рет шығады.

Бас редактор:

ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы

Шығармашылық директор:

БЕКЗАТ Рүстем

Бас редактордың орынбасары:

БИҒАРАЕВ Жарқынбек

Тілші:

УСИПОВА Жанна

ТАСТАНБЕК Аяулым

Дизайнер:

АНАРКУЛОВ Ислам

Журнал Қазақстан Республикасының
Инвестициялар және Даму Министрлігі
Байланыс, Ақпараттандыру және Ақпарат
комитетінде тіркелген.

Тіркеу куәлігі №15454-Ж (01.07.2015)

Жазылу индексі: 74871

Редакцияға келіп түскен

автордың мақалалары редакцияның
көзқарасын білдірмейді.

Түпнұсқа редакция архивінде сақталады.

Кейбір суреттер мен мәліметтер
интернеттен алынады.

Меншік иесі: ЖК “Шың” Баспаханасы.

Журнал 2024 жылы 24 қаңтар

ЖК “Шың” баспаханасында

басылып шықты.

Мекен-жайымыз:

Қазақстан Республикасы,

Шымкент қаласы,

Ғ.Орманов көшесі 10/1

Байланыс телефондары:

+7 (7252) 77 20 10

Ұялы тел.: +7 701 590 79 16,

+7 778 625 20 78

эл.пошта: bilimshini.kz@mail.ru

сайт: www.bilim-shini.kz

Мазмұны

ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы.....	1
КУЛТАСОВ Мырзағали Есенқабылұлы.....	2
АНАРМЕТОВА Дилобар Алимжановна.....	3
АРТЫКОВА Илмира Тулагановна.....	5
ТАШМЕТОВА Лобар Тажихановна.....	6
МУМИНОВА Динара.....	8
БҰЛАНБАЙ Ақнұр Спандиярқызы.....	10
АБИЛХАСОВА Айгуль Сейдахметовна.....	11
ӘРІПЖАНҰЛЫ Нұрислам.....	12
БАКЕНОВА Фариза Нұрланқызы.....	14
ТУЛЕНОВА Айнур Бакытовна.....	16
АЛПЫСБАЙ Мөлдір Төребайқызы.....	17
БОЛТАБАЕВА Азиза Бакытқызы.....	19
ҚУАТБАЕВА Жанат Уринбайхановна.....	22
ТАҢЖАРОВА Балияш Нурадуллаевна.....	24
АБДИМУРАТОВА Дамегул Рыскуловна.....	26
ШЫНЫБЕКОВА Алия Усиповна.....	28
БАЙЗАҚ Ақмарал.....	31
РАМАНКУЛОВА Галия.....	33
ҚҰЛТАС Айымкүл Есенқабылқызы.....	35
ЭРГЕШОВА Хилола Султанбаевна.....	37
ИБАДУЛЛАЕВА Арап Рахымбаевна.....	38
АСИЛБАЕВА Айгул Пашировна.....	41
ЮЛДАШЕВА Дилноза Бабыржановна.....	43
ЕСЕН Жанеля Мақсатқызы.....	45

ШЫҢ
БАСПАХАНАСЫ

Кітапша

Плакат

Кітап

Диплом

Баннер

Шақырулар

Афиша

Брошюра

Журналдар

Бланк

Визитка

Буклеттер

Стенд

Маңдайшалар

Портфолио

Сапалы әрі арзан бағада

+7 (7252) 77 20 10;

+7 701 590 79 16

ҚР, Шымкент қаласы, Ғ.Орманова көшесі 10/1
E-mail: bilimshini.kz@mail.ru

